DANSK PELSDYRAVLERFORENING ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο τμήμα) της 2ας Ιουλίου 1992*

Περιεχόμενα

Το ιστορικό της διαφοράς ..... II - 1937

Η διαδικασία ..... II - 1942

Τα αιτήματα των διαδίκων ..... II - 1944

Επί των κυρίων αιτημάτων με τα οποία ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως ..... II - 1945

1. Όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού 26 και τις επιπτώσεις των αρχών της κοινής γεωργικής πολιτικής ..... II - 1945

2. Όσον αφορά τις επιπτώσεις της συνεταιριστικής δομής και του σκοπού της προσφεύγουσας ..... II - 1947

3. Όσον αφορά την ανάλυση της κρίσιμης αγοράς ..... II - 1955

4. Όσον αφορά τη συμφωνία του καταστατικού και των γενικών όρων της προσφεύγουσας προς το άρθρο 85 της Συνθήκης ..... II - 1956

4.1. Ως προς τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα των επίδικων διατάξεων ..... II - 1957

4.1.1. Ως προς τη ρήτρα περί μη ανταγωνισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της προσφεύγουσας και ως προς τις εναρμονισμένες πρακτικές που συνδέονται με την εφαρμογή της ρήτρας αυτής ..... II - 1957

4.1.2. Ως προς το άρθρο 5 των διατάξεων που αφορούν το σύστημα έκτακτης βοήθειας ..... II - 1964

4.1.3. Ως προς τις υποχρεώσεις αποκλειστικής διαθέσεως από τις οποίες εξαρτάται το δικαίωμα προκαταβολής για τα μικρής ηλικίας ζώα και η συμμετοχή στη ητ λιστ ..... II - 1975

4.1.4. Ως προς το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς ..... II - 1980

4.2. Ως προς τον επηρεασμό των ενδοκοινοτικών συναλλαγών και τις αισθητές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό ..... II - 1985

4.3. Ως προς την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ..... II - 1988

Επί των επικουρικών αιτημάτων, με τα οποία ζητείται η ακύρωση του προστίμου ή η μείωσή του ..... II - 1989

Επί των δικαστικών εξόδων ..... II - 1993

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

Στην υπόθεση Τ-61/89,

Dansk Pelsdyravlerforening, με έδρα το Glostrup (Δανία), εκπροσωπούμενη από τους Egon Høgh και Lise Høgh, δικηγόρους Κοπεγχάγης, επικουρούμενους από τον καθηγητή Bernhard Gomard, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Schmaltz-Jørgensen, διευθυντή της Den Danske Bank International SA, 2, rue du Fossé,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από το

Βασίλειο του Βελγίου, εκπροσωπούμενο από τους Robert Hœbær, διοικητικό διευθυντή του Υπουργείου Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, και L. Van den Eynde, γενικό επιθεωρητή του Υπουργείου Γεωργίας, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την πρεσβεία του Βελγίου, 4, rue des Girondins,

και από το

Βασίλειο της Δανίας, εκπροσωπούμενο από τον Jørgen Molde, νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την πρεσβεία της Δανίας, 4, boulevard Royal,

παρεμβαίνοντα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης αρχικά από την Ida Langermann, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και στη συνέχεια από τους Hans Peter Hartvig, νομικό σύμβουλο, και Berend Jan Drijber, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Roberto Hayder, εκπρόσωπο της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 28ης Οκτωβρίου 1988, σχετικά με τη διαδικασία του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/B-2/31.424 — Hudson's Bay — Dansk Pelsdyravlerforening, ΕΕ

L 316, σ. 43), και επικουρικώς την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε με την εν λόγω απόφαση,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Cruz Vilaça, Πρόεδρο, A. Saggio, X. Γεραρή, C. P. Briët και J. Biancarelli, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 2ας Οκτωβρίου 1991,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό της διαφοράς

1 Η παρούσα υπόθεση αφορά απόφαση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: Επιτροπή) της 28ης Οκτωβρίου 1988, με την οποία η Επιτροπή διαπίστωσε ότι ορισμένες συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές της Dansk Pelsdyravlerforening (Ενώσεως των Δανών εκτροφέων γουνοφόρων ζώων) συνιστούν παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, υποχρέωσε τους εν λόγω εκτροφείς να θέσουν τέρμα στις παραβάσεις και να μη λαμβάνουν στο μέλλον τέτοια μέτρα, αρνήθηκε την απαλλαγή βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, και επέβαλε πρόστιμο στην Dansk Pelsdyravlerforening.

2 Η Δανσκ Πελσδυραωλερφορενινγ (στο εξής: DPF) είναι δανική συνεταιριστική ένωση. Συγκεντρώνει περισσότερους από 5 000 εκτροφείς γουνοφόρων ζώων και περιλαμβάνει πέντε περιφερειακές ενώσεις. Ο σκοπός της DPF είναι να αποτελέσει σύνδεσμο μεταξύ των περιφερειακών ενώσεων, να δημιουργήσει ένα κοινό πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των Δανών εκτροφέων γουνοφόρων ζώων, να συμβάλει στην ανά-

πτυξη της εκτροφής γουνοφόρων ζώων στη Δανία και να εκπροσωπεί τα συμφέροντα των εκτροφέων γουνοφόρων ζώων έναντι των αρχών και των άλλων επαγγελματικών κλάδων.

3 Η DPF ασκεί δραστηριότητες επίσης με την ονομασία Danske PelsAuktioner (στο εξής: DPA)· στο πλαίσιο αυτό, η δραστηριότητά της έχει ως αντικείμενο την εμπορία των δερμάτων που παρήγαγαν ή επεξεργάστηκαν τα μέλη της.

4 Κάθε πρόσωπο ή ομάδα προσώπων που εκτρέφει γουνοφόρα ζώα και είναι μέλος περιφερειακής ενώσεως που υπάγεται στη DPF θεωρείται ως μέλος (ενεργό ή επίτιμο) της DPF. Εξάλλου, οι επιχειρήσεις κατεργασίας δερμάτων μπορούν επίσης να γίνουν δεκτές ως μέλη.

5 Η DPF προσφέρει στα μέλη της συμβουλευτικές υπηρεσίες, κτηνιατρικές υπηρεσίες, δυνατότητες εκπαιδεύσεως, ένα μηνιαίο περιοδικό καθώς και δραστηριότητες που αφορούν τη διεξαγωγή πειραμάτων και την έρευνα. Ορισμένες υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν, ενώ άλλες παρέχονται έναντι αμοιβής.

6 Η DPF θέσπισε ορισμένες ειδικές διατάξεις υπέρ των μελών της, συγκεκριμένα τους κανόνες που αφορούν την έκτακτη βοήθεια, αυτούς που εφαρμόζονται στις προκαταβολές για τα μικρής ηλικίας ζώα και τους κανόνες για την κατάρτιση της hit list.

7 Η ΔΠΑ διοργανώνει πωλήσεις γουναρικών με πλειστηριασμούς. Οι πωλήσεις αυτές είναι δημόσιες και μπορούν σ' αυτές να συμμετέχουν άπαντες, μέλη της προσφεύγουσας ή κάθε άλλος ενδιαφερόμενος, τόσο για αγορά όσο και για πώληση.

8 Τα εν λόγω προϊόντα είναι ακατέργαστες γούνες βιζόν, αλεπούς, ρακούν και οζοϊκτίδος. Στην παρούσα υπόθεση, όμως, σημασία έχουν μόνον οι γούνες βιζόν και αλεπούς. Οι πωλήσεις των γουναρικών είναι είτε — συνήθως — πωλήσεις σε δημόσιους πλειστηριασμούς είτε — σπανιότερα — ιδιωτικές πωλήσεις σε εμπόρους γουναρικών. Υπάρχει μικρός αριθμός αιθουσών πωλήσεων σε πλειστηριασμό.

9 Η Δανία παράγει κατ' έτος περίπου 9 000 000 βιζόν και 240 000 αλεπούδες. Το μεγαλύτερο μέρος από τις γούνες των ζώων αυτών πωλείται στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η DPA. Οι γούνες βιζόν που πωλούνται στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η DPA αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο της παγκόσμιας παραγωγής. Περίπου το 98 % των γουναρικών που πωλούνται στους πλειστηριασμούς αυτούς εξάγεται.

10 Η Hudson' s Bay and Annings Ltd (στο εξής: HBA), που το 1986 έγινε Hudson's Bay Company Properties (UK) Ltd, είναι η κύρια επιχείρηση πωλήσεως γουναρικών σε πλειστηριασμούς στο Ηνωμένο Βασίλειο, με θυγατρικές στη Δανία, την Ολλανδία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία. Στη Δανία, όπως και αλλού, διαθέτει πράκτορες οι οποίοι έχουν καθήκον να αγοράζουν και να συγκεντρώνουν τα γουναρικά που προορίζονται να πωληθούν σε πλειστηριασμούς στο Λονδίνο.

11 Στις 4 Ιανουαρίου 1985 η HBA υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση ζητώντας να διαπιστωθεί, σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17), ότι η DPF παρέβη τα άρθρα 85, παράγραφος 1, και 86 της Συνθήκης.

12 Στις 27 Αυγούστου 1985 η DPF κοινοποίησε στην Επιτροπή τις ακόλουθες συμφωνίες και αποφάσεις:

α) Love for Dansk Pelsdyravlerforening (καταστατικό της Ενώσεως των Δανών εκτροφέων γουνοφόρων ζώων)·

β) Regler for avlernes kapitalfond (κανόνες που αφορούν το ταμείο κεφαλαίων των εκτροφέων)·

γ) Regler for katastrofehjælpsordningen (κανόνες που αφορούν το πρόγραμμα έκτακτης βοήθειας).

Ζήτησε τη χορήγηση αρνητικής πιστοποιήσεως και, επικουρικώς, το ευεργέτημα απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ.

13 Στις 30 Μαρτίου 1987, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 17.

14 Αφού δόθηκε στη DPF η δυνατότητα να γνωστοποιήσει τις απόψεις της επί των αιτιάσεων που δέχθηκε η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 και με τον κανονισμό 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1963, περί των ακροάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 37), και έπειτα από διαβούλευση με τη συμβουλευτική επιτροπή συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση (στο εξής: απόφαση), με το ακόλουθο διατακτικό:

« *Άρθρο 1*

1. Οι ακόλουθες διατάξεις [συμφωνίες], αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένες πρακτικές της Dansk Pelsdyravlerforening (DPF) συνιστούν παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1:

α) το τμήμα 4, μέρος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF — καθώς και η εφαρμογή του — το οποίο αναφέρει ότι ενεργά μέλη της ενώσεως είναι όσοι, μεταξύ άλλων, " αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην οργανώνουν πωλήσεις και να μην υποστηρίζουν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο τις πωλήσεις δερμάτων, όταν αυτές ανταγωνίζονται τις δραστηριότητες πωλήσεως της δανικής ενώσεως εκτροφέων γουναρικών "·

β) το τμήμα 5 των διατάξεων που αφορά το πρόγραμμα έκτακτης βοήθειας που αρνείται την παροχή έκτακτης βοήθειας αν ο ασφαλιζόμενος έχει προμηθεύσει προς πώληση γουναρικά μέσω άλλου δικτύου πωλήσεως πλην του δικτύου της DPA το έτος της ζημίας ή το προηγούμενο οικονομικό έτος·

γ) οι υποχρεώσεις των μελών να παρέχουν το σύνολο της παραγωγής τους προς πώληση μέσω της DPA·

— σε περίπτωση που δοθεί στο μέλος προκαταβολή " kit advance ",

— σε περίπτωση που το μέλος θέλει να συμμετάσχει στον διαγωνισμό " hit list "·

δ) η παράγραφος 5 της συμφωνίας για τον έλεγχο της εκδοράς η οποία απαγορεύει στο κέντρο εκδοράς να επιδεικνύει τα δέρματα ή να διοργανώνει πωλήσεις και να αποστέλλει δέρματα σε οποιονδήποτε πλην της DPA.

2. Η DPF παύει, στον βαθμό που δεν το έχει ήδη πράξει, τις παραβάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 και στο μέλλον δεν θα λάβει οποιοδήποτε μέτρο που μπορεί να έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα παρόμοιου τύπου περιορισμούς.

3. Δεν χορηγείται απαλλαγή βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, για το καταστατικό και τις διατάξεις που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή και αναφέρονται στην παράγραφο 1, στοιχεία α' και β'.

4. *(παραλείπονται)*

Άρθρο 2

1. Για τις παραβάσεις που αναφέρθηκαν στο άρθρο 1 επιβάλλεται πρόστιμο ύψους 500 000 ECU στη δανική ένωση γουναρικών (DPF).

2. *(παραλείπεται)*

Άρθρα 3 και 4

(παραλείπεται)»

15 Όσον αφορά το άρθρο 85, παράγραφος 1, η απόφαση ορίζει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF, αφενός, και η υποχρέωση διαθέσεως του συνόλου της παραγωγής γουναρικών, από την οποία εξαρτάται η δυνατό-

τητα λήψεως προκαταβολής για ζώα μικρής ηλικίας, συμμετοχής στο πρόγραμμα έκτακτης βοήθειας και συμμετοχής στη hit list, η οποία περιέχεται επίσης στη συμφωνία-τύπο για τον έλεγχο της εκδοράς, αφετέρου, έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Η απόφαση επισημαίνει ότι η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν αποκλείεται από το άρθρο 2 του κανονισμού 26 του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 1962, περί εφαρμογής ορισμένων κανόνων ανταγωνισμού στην παραγωγή και την εμπορία γεωργικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/001, σ. 35, στο εξής: κανονισμός 26).

16 Υπό το πρίσμα της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, η απόφαση καταλήγει ότι για το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF, καθώς και για τις άλλες διατάξεις που κοινοποιήθηκαν, δεν μπορεί να χορηγηθεί η απαλλαγή που προβλέπει η παράγραφος αυτή, διότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της απαλλαγής. Εξάλλου, η απόφαση καταλήγει ότι οι κανόνες που αφορούν την προκαταβολή για τα μικρής ηλικίας ζώα, τις προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στη hit list και τη συμφωνία-τύπο για τον έλεγχο της εκδοράς, που δεν κοινοποιήθηκαν επίσημα στην Επιτροπή, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και, για τον λόγο αυτό, δεν είναι δυνατό να ληφθεί απόφαση εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ για τις συμφωνίες αυτές.

17 Πρέπει να επισημανθεί ότι, με επιστολές της 4ης Ιουνίου 1987 και της 26ης Νοεμβρίου 1987, η DPF υπέβαλε προτάσεις για τροποποίηση ορισμένων από τους κανόνες αυτούς. Εντούτοις, σύμφωνα με την απόφαση, οι προτάσεις αυτές δεν τέθηκαν σε εφαρμογή παρά μόνον όσον αφορά τους κανόνες που εφαρμόζονται στην προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα. Η Επιτροπή δήλωσε ότι αντιμετωπίζει τη δυνατότητα να χορηγήσει αρνητική πιστοποίηση ή απαλλαγή μόνον όταν πραγματοποιηθούν οι προτεινόμενες τροποποιήσεις και αφού θα έχει τη δυνατότητα να ελέγξει την εφαρμογή τους.

Η διαδικασία

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, η DPF, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Ιανουαρίου 1989, άσκησε την παρούσα προσφυγή με κύριο αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως και με επικουρικό αίτημα την ακύρωση ή τη μείωση του ύψους του επιβληθέντος προστίμου.

19 Η έγγραφη διαδικασία διεξήχθη εξ ολοκλήρου ενώπιον του Δικαστηρίου.

20 Το Δικαστήριο, με Διατάξεις της 7ης Ιουνίου 1989, επέτρεψε την παρέμβαση, προς υποστήριξη των αιτημάτων της προσφεύγουσας, του Βασιλείου του Βελγίου και του Βασιλείου της Δανίας.

21 Το Δικαστήριο, με Διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 1989, παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου, κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 της αποφάσεως του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1988 περί Ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

22 Το Πρωτοδικείο, με Διάταξη της 15ης Μαΐου 1990, απέρριψε την αίτηση παρεμβάσεως υπέρ των αιτημάτων της Επιτροπής, που υπέβαλαν στις 20 Φεβρουαρίου 1990 οι Harald Andersen και Jørgen Hansen Pedersen.

23 Με επιστολές που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 18 Μαρτίου και στις 21 Μαρτίου 1991, οι κύριοι διάδικοι απάντησαν στις ερωτήσεις που τους έθεσε το Πρωτοδικείο με επιστολή του Γραμματέα της 14ης Φεβρουαρίου 1991.

24 Ενόψει των απαντήσεων που δόθηκαν στις ερωτήσεις αυτές και της εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

25 Οι κύριοι διάδικοι και το Βασίλειο του Βελγίου, ως παρεμβαίνον, αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 2ας Οκτωβρίου 1991.

Τα αιτήματα των διαδίκων

26 Η DPF, προσφεύγουσα, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

1) κυρίως:

να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 28ης Οκτωβρίου 1988 στην υπόθεση IV/B-2/31.424·

επικουρικώς:

να ακυρώσει ή να μειώσει το πρόστιμο που επέβαλε η Επιτροπή με την προαναφερθείσα απόφαση·

2) να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

27 Η Επιτροπή, καθής η προσφυγή, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

1) να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

2) να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

28 Το Βασίλειο του Βελγίου, παρεμβαίνον, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

να κηρύξει βάσιμα τα αιτήματα της προσφεύγουσας.

29 Το Βασίλειο της Δανίας, παρεμβαίνον, υποστηρίζει στο σύνολό τους τα αιτήματα της προσφεύγουσας.

Επί των κυρίων αιτημάτων με τα οποία ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως

30 Προς στήριξη των κυρίων αιτημάτων της, η DPF προέβαλε έναν μόνο λόγο ακυρώσεως, που στηρίζεται στην έλλειψη παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Ο λόγος αυτός έχει τέσσερα σκέλη. Πρώτον, η DPF υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις επιπτώσεις του κανονισμού 26 ούτε τις επιπτώσεις των αρχών της κοινής γεωργικής πολιτικής. Δεύτερον, υποστηρίζει ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η συνεταιριστική δομή της και ο σκοπός της. Τρίτον, αμφισβητεί την ανάλυση της λειτουργίας της οικείας αγοράς που πραγματοποίησε η Επιτροπή. Τέταρτον, τέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το καταστατικό της και οι γενικοί όροι πωλήσεως που εφαρμόζει δεν είναι αντίθετοι προς το άρθρο 85 της Συνθήκης.

1. *Όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού 26 και τις επιπτώσεις των αρχών της κοινής γεωργικής πολιτικής*

Επιχειρήματα των διαδίκων

31 Η προσφεύγουσα και οι παρεμβαίνοντες υποστηρίζουν ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις του κανονισμού 26 και των σκοπών και κανόνων της κοινής γεωργικής πολιτικής επί της νομιμότητας των επίμαχων διατάξεων.

32 Η προσφεύγουσα δέχεται μεν ότι τα δέρματα γουνοφόρων ζώων δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης, στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 38 της Συνθήκης, και επομένως δεν εμπίπτουν στον κανονισμό 26, θεωρεί όμως ότι δεν μπορεί να γίνει εκτίμηση των δραστηριοτήτων της χωρίς να ληφθούν υπόψη οι αρχές που διέπουν την κοινή γεωργική πολιτική και οι σκοποί που η πολιτική αυτή επιδιώκει. Η προσφεύγουσα παρατηρεί, σχετικά, ότι όλες οι δραστηριότητές της συνδέονται με την εκτροφή ζώντων ζώων με σκοπό την πώληση δερμάτων. Η εκτροφή γουνοφόρων ζώων πρέπει να θεωρηθεί ως εκμετάλλευση γεωργικού χαρακτήρα. Πράγματι, τα γουνοφόρα ζώα ως « ζώντα ζώα » περιλαμβάνονται στα γεωργικά προϊόντα που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης. Το 1957, συνεχίζει η προσφεύγουσα, η εκτροφή γουνοφόρων ζώων αντιπροσώπευε ασήμαντο τμήμα της γεωργικής παραγωγής των κρατών μελών. Το γεγονός αυτό εξηγεί, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, το ότι τα ζώα αυτά δεν συμπεριελήφθησαν στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης.

33 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, εξάλλου, ότι ανταποκρίνεται πλήρως στους στόχους που επιδιώκει η κοινή γεωργική πολιτική σύμφωνα με το άρθρο 39 της Συνθήκης. Χάρη στις προσπάθειες που κατέβαλε η προσφεύγουσα, η εκτροφή γουνοφόρων ζώων

αναπτύχθηκε σημαντικά στη Δανία και συνέβαλε, ευρέως, στην εξασφάλιση ενός δικαίου βιοτικού επιπέδου για τμήμα του γεωργικού πληθυσμού.

34 Η Επιτροπή απαντά ότι ο κανονισμός 26 εφαρμόζεται μόνο στα προϊόντα που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ. Ακόμη και αν πρόκειται για προϊόν που αποτελεί βοηθητική ύλη για την παραγωγή προϊόντος περιλαμβανομένου στο εν λόγω παράρτημα, ο κανονισμός 26 δεν έχει εφαρμογή (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1981, 61/80, Coöperatieve Stremsel- en Kleurselfabriek κατά Επιτροπής, καλούμενη « απόφαση για την πυτία », Συλλογή 1981, σ. 851). Η Επιτροπή υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι ο κανονισμός 26 δεν επιτρέπει, γενικώς, τους περιορισμούς του ανταγωνισμού στον τομέα της γεωργίας.

35 Κατά την άποψη της Βελγικής Κυβερνήσεως, η απόφαση της Επιτροπής θίγει τις ουσιώδεις αρχές του γεωργικού συνεταιρισμού. Ο γεωργικός συνεταιρισμός επιτελεί, με τη δημιουργία ενώσεων κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ρυθμιστική λειτουργία προς το συμφέρον των μελών του και, κατά συνέπεια, ευνοεί τον ανταγωνισμό τόσο για τα μέλη όσο και για τους τρίτους. Η Βελγική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι ο κανονισμός 26 έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, υπογραμμίζει όμως ότι προϊόντα διαφορετικά από αυτά που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης ΕΟΚ ανήκουν στη γεωργική παραγωγή και ότι οι παραγωγοί τους ανήκουν στις γεωργικές οργανώσεις. Εξάλλου, η Βελγική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι η γεωργική παραγωγή εξελίσσεται και ότι, για τον λόγον αυτό, ο κανονισμός 26 εφαρμόζεται όλο και λιγότερο στις δραστηριότητες που συνδέονται με τη γεωργία. Δεδομένου όμως ότι η γεωργία χαρακτηρίζεται στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την οικογενειακή της δομή, ο συνεταιρισμός αποτελεί, γι' αυτές τις οικογενειακές εκμεταλλεύσεις, μια εγγύηση για την πρόσβαση στην αγορά.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

36 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, όπως επισήμανε ήδη το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση της 25ης Μαρτίου 1981 (61/80), ότι κατά το άρθρο 42 της Συνθήκης οι διατάξεις του κεφαλαίου του σχετικού με τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν εφαρμόζονται στην παραγωγή και στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων, παρά μόνο κατά το μέτρο που ορίζεται από το Συμβούλιο. Το άρθρο 38, παράγραφος 3, της Συνθήκης ορίζει ότι τα προϊόντα, τα οποία υπάγονται στις διατάξεις των άρθρων 39 μέχρι και 46 της Συνθήκης, απαριθμούνται στον πίνακα του παραρτήματος ΙΙ της Συνθήκης και στον οποίο το Συμβούλιο μπορούσε εντός δύο ετών από την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης να προσθέσει και άλλα προϊόντα. Σύμφωνα δε με τις διατάξεις αυτές το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 26 έχει περιοριστεί, με το πρώτο του άρθρο, στην παραγωγή και εμπορία των προϊόντων που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης.

37 Όπως έκρινε το Δικαστήριο, με την προαναφερθείσα απόφασή του της 25ης Μαρτίου 1981, γνωστή ως « απόφαση για την πυτία », ελλείψει κοινοτικών διατάξεων που ερμηνεύουν τις έννοιες που περιέχονται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης, δεδομένου μάλιστα ότι το εν λόγω παράρτημα επαναλαμβάνει ακριβώς ορισμένες κλάσεις της ονοματολογίας του Συμβουλίου Τελωνειακής Συνεργασίας, για την ερμηνεία του παραρτήματος αυτού χρειάζεται αναδρομή στις επεξηγηματικές σημειώσεις αυτής της ονοματολογίας, καλουμένης Ονοματολογίας των Βρυξελλών. Από την επεξηγηματική σημείωση και το περιεχόμενο του κεφαλαίου 43 της Ονοματολογίας αυτής, που φέρει τον τίτλο « γουνοδέρματα και γουναρικά — τεχνητά γουνοδέρματα », προκύπτει ότι τα δέρματα και τα γουναρικά εμπίπτουν σ' αυτό το κεφάλαιο 43, και συγκεκριμένα τα δέρματα αλεπούδων (κλάση 4301.60) και τα δέρματα βιζόν (κλάση 4302.11). Το κεφάλαιο όμως 43 δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης. Δεν είναι επομένως δυνατή η εφαρμογή του κανονισμού 26 επί της κατασκευής ενός προϊόντος που δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης, ακόμη και αν αυτό αποτελεί βοηθητική ύλη για ένα άλλο προϊόν, το οποίο όμως περιλαμβάνεται στο παράρτημα αυτό (προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1981, καλούμενη « απόφαση για την πυτία »). Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, λόγω του ότι τα δέρματα και οι γούνες ζώων δεν αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙ, που απαριθμεί περιοριστικά τον κατάλογο των γεωργικών προϊόντων, τα δέρματα και οι γούνες ζώων δεν μπορούν να υπαχθούν στις διατάξεις του κανονισμού 26.

38 Το συμπέρασμα αυτό δεν επηρεάζεται από το γεγονός, αν εξάλλου αυτό υποτεθεί αποδειχθέν, ότι, αφενός, η εκτροφή γουνοφόρων ζώων θεωρείται στη Δανία εκμετάλλευση γεωργικού χαρακτήρα και ότι, αφετέρου, οι εκτροφείς γουνοφόρων ζώων της χώρας αυτής ενώθηκαν σε συνεταιριστική ένωση, οι δραστηριότητες της οποίας συμβάλλουν στην πραγματοποίηση ιδίων σκοπών με αυτούς που επιδιώκει η κοινή γεωργική πολιτική και οι οποίοι αναφέρονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης.

39 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 26, είναι αβάσιμο.

2. *Όσον αφορά τις επιπτώσεις της συνεταιριστικής δομής και του σκοπού της προσφεύγουσας*

Επιχειρήματα των διαδίκων

40 Η προσφεύγουσα και οι παρεμβαίνοντες υποστηρίζουν ότι ο συνεταιριστικός χαρακτήρας της προσφεύγουσας και ο σκοπός της επηρεάζουν τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως.

41 Κατά την άποψη της προσφεύγουσας, οι δραστηριότητες ενός τυπικού συνεταιρισμού συνίστανται στη συνεργασία μεταξύ ανεξαρτήτων γεωργών — των μελών του συνεταιρισμού — δυνάμει της οποίας η κατεργασία και/ή η εμπορία των προϊόντων τους γίνεται από κοινή επιχείρηση (ενώσεις παραγωγής και πωλήσεως) ή τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για την πρωτογενή παραγωγή αγοράζονται από κοινού (ενώσεις αγοράς). Η συνεταιριστική μορφή επιτρέπει επομένως τη διατήρηση της ατομικής ή οικογενειακής φύσεως των πρωτογενών εκμεταλλεύσεων, στις περιπτώσεις που αυτή δικαιολογείται, και τη χρήση της κοινής επιχειρήσεως για τις υπηρεσίες (αγορά, πώληση, τεχνική βοήθεια, κ. λπ.) που ένα μέλος δεν μπορεί να εξασφαλίσει ατομικά, καθιστώντας έτσι δυνατή την αύξηση της παραγωγής και τη βελτίωση της ποιότητας, την ενίσχυση των όρων του ανταγωνισμού και, κατά συνέπεια, τη μείωση των τιμών, συμβάλλοντας συγχρόνως στη βελτίωση των όρων ζωής του γεωργικού πληθυσμού. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι, στις περισσότερες εταιρίες συνεταιριστικής μορφής, η ιδιότητα του μέλους επιβάλλει την εκπλήρωση ορισμένων υποχρεώσεων έναντι του συνεταιρισμού, οι κυριότερες από τις οποίες είναι συγκεκριμένα ότι τα μέλη οφείλουν να πωλούν τα προϊόντα τους μέσω της ενώσεως, ότι η αποχώρησή τους από την ένωση δεν μπορεί να λάβει χώρα παρά μετά την πάροδο ορισμένου χρόνου και ότι μπορεί ενδεχομένως να τους επιβληθούν για τον λόγον αυτό κυρώσεις. Οι υποχρεώσεις αυτές είναι απαραίτητες, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, για τη δυνατότητα χρηματοδοτήσεως της εταιρίας (που διαθέτει μόνο πολύ χαμηλό βασικό κεφάλαιο) και για την προστασία των συμφερόντων όλων των μελών για τη διατήρηση των κοινών δραστηριοτήτων. Εξάλλου, η κοινότητα συμφερόντων που υφίσταται μεταξύ των μελών και της ενώσεως καθώς και η αλληλεγγύη και η εντιμότητα στις οποίες αυτή βασίζεται επιβάλλουν στα μέλη να απέχουν από ενέργειες αντίθετες προς τα συμφέροντα της ενώσεως, παραδείγματος χάρη από την ενεργό συμμετοχή σε ανταγωνιστική ένωση. Η προσφεύγουσα, εξάλλου, υπενθυμίζει ότι τα οικονομικά δικαιώματα των μελών συνεταιρισμού καθορίζονται αναλόγως των πωλήσεων που πραγματοποιούν μέσω του συνεταιρισμού και όχι αναλόγως της εισφοράς τους σε κεφάλαιο και ότι ο κανόνας « ένα πρόσωπο — μια ψήφος » είναι ουσιώδης στα πλαίσια μιας συνεταιριστικής ενώσεως.

42 Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των αρχών του συνεταιρισμού και των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι μια οργάνωση που ενεργεί σύμφωνα με τις αρχές του συνεταιρισμού δεν παραβιάζει τους κανόνες της Συνθήκης. Από την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1981, γνωστή ως « απόφαση για την πυτία », και ιδίως από τις παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως επί της υποθέσεως αυτής, προκύπτει συγκεκριμένα ότι « η γεωργική συνεργασία απαιτεί την καθιέρωση προνομιακών δεσμών αφενός μεταξύ των επιμέρους παραγωγών και αφετέρου μεταξύ αυτών και του συνεταιρισμού » (σκέψη 22), χωρίς οι κανόνες αυτοί να είναι καταρχήν ασυμβίβαστοι προς το άρθρο 85, παράγραφος 1. Για

να κριθεί το ζήτημα αυτό πρέπει, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, να εκτιμηθούν συγκεκριμένα, σε κάθε περίπτωση, οι υποχρεώσεις που ο συνεταιρισμός επιβάλλει στα μέλη του.

43 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι είναι τυπικός συνεταιρισμός με την κλασσική έννοια, συνενώνοντας πολλές μικρές επιχειρήσεις εκτροφής γουνοφόρων ζώων, οικογενειακών διαστάσεων, με σκοπό την επίλυση κοινών προβλημάτων που αφορούν τις αγορές, τους ελέγχους ποιότητας, την αντιμετώπιση των ασθενειών, την εμπορία των τελειωμένων προϊόντων, την έρευνα και την ανάπτυξη.

Η προσφεύγουσα εξηγεί ότι επέλεξε τη συνεταιριστική μορφή για λόγους ιστορικούς, διότι στη Δανία οι δραστηριότητες που συνδέονται με τη γεωργία είναι κατά παράδοση οργανωμένες με μορφή συνεταιρισμού και η εκτροφή γουνοφόρων ζώων αναπτύχθηκε από τη γεωργία, και για οικονομικούς λόγους, διότι η συνεταιριστική μορφή επέτρεψε τη διατήρηση, στην εκτροφή γουνοφόρων ζώων, της μορφής οικογενειακών επιχειρήσεων. Το γεγονός ότι η εμπορία των γουναρικών γίνεται μέσω πωλήσεων σε πλειστηριασμούς δεν διαφοροποιεί, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, τη δραστηριότητά της από αυτή των άλλων τυπικών συνεταιρισμών, εφόσον πολλά άλλα γεωργικά προϊόντα πωλούνται σε πλειστηριασμούς.

Στην περίπτωση των γουναρικών, για τα οποία η κρίσιμη αγορά είναι η παγκόσμια αγορά, όλες οι χονδρικές πωλήσεις πραγματοποιούνται μέσω πωλήσεων σε πλειστηριασμούς, που είναι καθοριστικές για τη διαμόρφωση των τιμών. Μόνο με τον τρόπον αυτό καθίσταται δυνατό στους εκτροφείς γουνοφόρων ζώων να ετοιμάζουν γούνες της καλύτερης δυνατής ποιότητας και μπορεί να δημιουργηθεί μια αγορά στην οποία η προσφορά να γίνεται, αφού αποτελέσει αντικείμενο διαλογής, σε πολυάριθμους αγοραστές υπό συνθήκες που επιτρέπουν ορθολογικό καθορισμό των τιμών.

Σύμφωνα με τις εξηγήσεις της προσφεύγουσας, η αγορά των γουναρικών χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια, δεδομένου ότι οι πωλήσεις στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει είναι ανοικτές τόσο στα μέλη της DPF όσο και στους τρίτους. Ομοίως, τα μέλη της μπορούν να επιλέξουν να πωλήσουν ολόκληρη ή τμήμα της παραγωγής τους μέσω άλλων δικτύων πωλήσεως. Πράγματι, η προσφεύγουσα εξηγεί ότι, αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει σε άλλους συνεταιρισμούς σε διάφορα κράτη μέλη, δεν θέλησε ποτέ να θεσπίσει υποχρέωση εμπορίας συνδεόμενη με την ιδιότητα του μέλους· μόνο σε περιπτώσεις στις οποίες το μέλος λαμβάνει ειδικές παροχές από την προσφεύγουσα (έκτακτη βοήθεια, προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα, κ.λπ.) πρέπει να αναλάβει περιορισμένη υποχρέωση παραδόσεως των δερμάτων του στον συνεταιρισμό.

44 Η Επιτροπή, από την πλευρά της, υπογραμμίζει ότι η προσφεύγουσα έχει ως σκοπό όχι μόνο την υποστήριξη των συμφερόντων των μελών της έναντι της διοικήσεως και των άλλων τομέων δραστηριότητας, αλλά και την πώληση των δερμάτων που παράγουν ή κατεργάζονται τα μέλη της. Οι πωλήσεις σε πλειστηριασμούς αντιπροσωπεύουν ένα πολύ σημαντικό τμήμα των δραστηριοτήτων της προσφεύγουσας και δεν μπορεί όσον αφορά αυτό το θέμα να γίνει σύγκριση με τις δραστηριότητες ενός γεωργικού συνεταιρισμού. Εξάλλου, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η προαναφερθείσα απόφαση της 25ης Μαρτίου 1981, γνωστή ως « απόφαση για την πυτία », δεν αφορούσε τη θέση των γεωργικών συνεταιρισμών στους οποίους αναφέρονταν οι παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως (σκέψη 25). Η Επιτροπή θεωρεί ότι η Γαλλική Κυβέρνηση θέλησε τότε να επιστήσει την προσοχή στην ύπαρξη, στον γεωργικό τομέα, πολλών μικρών τοπικών συνεταιρισμών, που έπρεπε να θεωρηθούν υπαγόμενοι στο άρθρο 2 του κανονισμού 26. Αυτό δεν συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση. Πράγματι, το εν λόγω προϊόν δεν υπάγεται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν είναι μικρός τοπικός συνεταιρισμός, αλλά εταιρία συνεταιριστικής μορφής που κατέχει πολύ σημαντική θέση στην οικεία αγορά. Η Επιτροπή παρατηρεί, εξάλλου, ότι η έννοια της επιχειρήσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης δεν εξαρτάται ούτε από συγκεκριμένες νομικές μορφές ούτε από το ιδιοκτησιακό καθεστώς της επιχειρήσεως (βλ., παραδείγματος χάρη, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κατά Επιτροπής, Rec. 1975, σ. 1663, και της 25ης Μαρτίου 1981, γνωστή ως « απόφαση για την πυτία », που προαναφέρθηκε).

45 Κατά την άποψη της Βελγικής Κυβερνήσεως, ο συνεταιρισμός αποτελεί, σε μια οικονομία αγοράς, ειδική μορφή επιχειρήσεως, ενδιάμεση μεταξύ της επιχειρήσεως στην οποία όλες οι οικονομικές ενότητες είναι ανεξάρτητες και της επιχειρήσεως όπου όλες οι οικονομικές ενότητες έχουν ενοποιηθεί. Το κύριο χαρακτηριστικό του συνεταιρισμού είναι η διπλή σχέση που υφίσταται μεταξύ της εταιρίας και των μελών της. Το μέλος του συνεταιρισμού χρησιμοποιεί συγχρόνως υπηρεσίες ή προμηθεύει προϊόντα και εισφέρει κεφάλαιο. Αν γίνει κάποιος μέλος του συνεταιρισμού απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα που αυτός προσφέρει. Θα ήταν επομένως φυσιολογικό το μέλος να αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην ασκεί τη δραστηριότητά του συγχρόνως με τον συνεταιρισμό και εναντίον του συνεταιρισμού αυτού, διοργανώνοντας ανταγωνιστικές πωλήσεις. Οι βασικές αρχές του συνεταιριστικού κινήματος δεν θα έπρεπε να θεωρούνται αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Ο συνεταιρισμός, με τη συνένωση μικρών οικονομικών ενοτήτων, αποτελεί μορφή συγκεντρώσεως που ευνοεί τον πραγματικό ανταγωνισμό. Οι διατάξεις που αποτελούν το αντικείμενο της αποφάσεως εμπίπτουν στις θεμελιώδεις αρχές του συνεταιρισμού. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι κανόνες του ανταγωνισμού πρέπει να εφαρμόζονται λαμβανομένης υπόψη της πραγματικότητας της αγοράς. Στην απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 1977, 26/76, Metro κατά Επιτροπής (Rec. 1977, σ. 1875), το Δικαστήριο αναγνώρισε

ότι είναι δυνατό να υπάρχουν διαφορές ως προς το είδος και την ένταση του ανταγωνισμού. Η Βελγική Κυβέρνηση, αναφερόμενη στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Reischl για τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980, 138/79, Roquette frères κατά Συμβουλίου (Rec. 1980, σ. 3333), και 139/79, Maizena κατά Συμβουλίου (Rec. 1980, σ. 3393), στις οποίες ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε ότι στον γεωργικό τομέα οι κανόνες του ανταγωνισμού έχουν σχετική ισχύ, θεωρεί ότι οι σκοποί που καθορίζει το άρθρο 39 της Συνθήκης πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη κατά την έρευνα του αν ένας γεωργικός συνεταιρισμός τηρεί τους κανόνες του ανταγωνισμού.

46 Η Δανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η παρούσα υπόθεση θέτει ζητήματα αρχής που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και του συνεταιριστικού κινήματος. Παρατηρεί ότι, αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει στις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, το εταιρικό κεφάλαιο του συνεταιρισμού εξαρτάται από τον αριθμό των μελών του και τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιεί κάθε μέλος με τον συνεταιρισμό. Ο συνεταιρισμός στηρίζεται στην αρχή της ελευθερίας προσχωρήσεως κάποιου στον συνεταιρισμό και της ελευθερίας εγκαταλείψεως του συνεταιρισμού. Τα πλεονάσματα του συνεταιρισμού κατανέμονται μεταξύ των μελών αναλόγως του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησαν με τον συνεταιρισμό και όχι αναλόγως της ενδεχόμενης εισφοράς τους σε κεφάλαιο. Όλα τα μέλη διαθέτουν το ίδιο δικαίωμα ψήφου, ανεξαρτήτως της εισφοράς τους σε κεφάλαιο. Ο σκοπός του συνεταιρισμού είναι επομένως να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις μιας εκούσιας συνεργασίας κερδοσκοπικού χαρακτήρα, προς το συμφέρον των μελών. Η δομή του συνεταιρισμού επηρεάζει άμεσα τον καθορισμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μελών. Επομένως, κάθε μέλος πρέπει να έχει έντιμη συμπεριφορά έναντι του συνεταιρισμού, δηλαδή έναντι των άλλων μελών, τα δε μέλη υποχρεούνται να μην ενεργούν ευθέως κατά των συμφερόντων του συνεταιρισμού.

47 Κατά την άποψη της Δανικής Κυβερνήσεως, το συνεταιριστικό κίνημα συμβάλλει στην πραγματοποίηση των σκοπών της κοινής γεωργικής πολιτικής, όπως αυτοί καθορίζονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης. Δεχόμενη ότι ο κανονισμός 26 δεν αφορά τη δραστηριότητα της προσφεύγουσας, δεδομένου ότι αυτή δεν αποτελεί γεωργική δραστηριότητα κατά την έννοια της Συνθήκης ΕΟΚ, στο μέτρο που τα δέρματα γουνοφόρων ζώων δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης, η Δανική Κυβέρνηση υπογραμμίζει, εντούτοις, ότι ο κανονισμός αυτός εκφράζει τη φύση των σχέσεων που πρέπει να ισχύουν μεταξύ των κανόνων της κοινής γεωργικής πολιτικής και των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και ότι, κατά συνέπεια, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ειδικές συνθήκες της γεωργικής παραγωγής και τα πλεονεκτήματα που συνδέονται με τη χρήση του συνεταιρισμού ως μορφή οργανώσεως. Κατά συνέπεια, η συμφωνία που συνάπτει ορισμένος αριθμός προσώπων με σκοπό την ίδρυση συνεταιρισμού δεν αποτελεί παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

48 Κατά την άποψη της Δανικής Κυβερνήσεως, η DPF είναι τυπικός συνεταιρισμός. Παρ' όλον ότι η DPF είναι εταιρία με πολύ σημαντικό κύκλο εργασιών, εξακολουθεί να αποτελείται από ορισμένον αριθμό παραγωγών μικρής ή μέσης σημασίας. Η κατάσταση είναι επομένως διαφορετική από αυτή που ίσχυε στην καλούμενη υπόθεση « της πυτίας », που προαναφέρθηκε. Το καταστατικό της DPF αποτελεί απλώς έκφραση της δημιουργίας των αναγκαίων δεσμών μεταξύ των μελών και του συνεταιρισμού, από τους οποίους εξαρτάται η αποτελεσματικότητα του συνεταιρισμού και, κατά συνέπεια, η ικανότητά του να αντέξει τον παγκόσμιο ανταγωνισμό,που έχει ουσιώδη σημασία σε σχέση με την κατάσταση του ανταγωνισμού στην Κοινότητα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

49 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, εκ προοιμίου, ότι το άρθρο 85 της Συνθήκης εφαρμόζεται σε όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, σε όλες τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και σε κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

50 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, πρώτον, ότι η DPF πρέπει να θεωρηθεί ως επιχείρηση, κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, όπως εξάλλου προκύπτει έμμεσα από την απάντηση που δόθηκε προηγουμένως στο πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 26. Πράγματι, υπό το πρίσμα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, αφενός, η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα (απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979), ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και, αφετέρου, η διοργάνωση των πωλήσεων των γουναρικών σε δημόσιους πλειστηριασμούς αποτελεί οικονομική δραστηριότητα. Το γεγονός ότι η DPF είναι συνεταιρισμός, οργανωμένος σύμφωνα με τη δανική νομοθεσία, δεν μπορεί να επηρεάσει την οικονομική φύση της δραστηριότητας που ασκεί ο συνεταιρισμός αυτός. Το Πρωτοδικείο θεωρεί, δεύτερον, ότι η DPF μπορεί επίσης να χαρακτηριστεί ως ένωση επιχειρήσεων, εφόσον, σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 4, σημείο 1, του καταστατικού της, αποσκοπεί στην ένωση όχι μόνο φυσικών προσώπων, αλλά και ανωνύμων εταιριών, ομορρύθμων εταιριών ή κάθε άλλης μορφής εταιριών οι οποίες, από τη φύση τους, ασκούν, και αυτές, οικονομική δραστηριότητα.

51 Στη συνέχεια, το Πρωτοδικείο πρέπει να εξετάσει αν ευσταθούν τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας και των παρεμβαινόντων σχετικά με τον συμβιβασμό των αρχών που διέπουν τον συνεταιριστικό τομέα και των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Πρέπει σχετικά να παρατηρηθεί ότι η οργάνωση μιας επιχειρήσεως με την ειδική νομική μορφή του συνεταιρισμού δεν συνιστά από μόνη της συμπεριφορά που περιορίζει τον ανταγωνισμό, μια τέτοια μορφή οργανώσεως μπορεί όμως, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου ενεργεί ο συνεταιρισμός, να αποτελεί μέσο ικανό να επηρεάσει την εμπορική συμπεριφορά των επιχειρήσεων-μελών του συνεταιρισμού, κατά τρόπο που να περιορίζει ή να νοθεύει τον ανταγωνισμό στην αγορά, στην οποία οι επιχειρήσεις αυτές αναπτύσσουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες.

52 Πράγματι, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι κάθε συνεταιρισμός, αναλόγως του πλαισίου εντός του οποίου ενεργεί, μπορεί να επηρεάσει τον ανταγωνισμό, τουλάχιστον με δύο τρόπους. Αφενός, μια εταιρία συνεταιριστικής μορφής, όπως αυτή της προκειμένης υποθέσεως, λόγω ακριβώς των αρχών που τη διέπουν, μπορεί να επηρεάσει την ελευθερία του ανταγωνισμού όσον αφορά τη δραστηριότητα που αντιστοιχεί στον εταιρικό της σκοπό, ενώ μάλιστα εν ονόματι των συνεταιριστικών αρχών η εταιρία αυτή απαλλάσσεται, σε έκταση που ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών, από την εφαρμογή των κανόνων του εθνικού δικαίου που επιβάλλονται στις άλλες μορφές εταιρικής οργανώσεως. Αφετέρου, οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα μέλη του συνεταιρισμού, και ιδίως οι υποχρεώσεις που συνδέονται με την εφαρμογή της αρχής της καλουμένης « συνεταιριστικής πίστεως », δυνάμει της οποίας ο συνεταιρισμός επιβάλλει, γενικώς, στα μέλη του υποχρεώσεις διαθέσεως ή προμήθειας σε αντάλλαγμα των ειδικών πλεονεκτημάτων που τους παρέχει, μπορούν να επηρεάσουν συγχρόνως την οικονομική δραστηριότητα του συνεταιρισμού και την ελευθερία του ανταγωνισμού μεταξύ των μελών του και έναντι των τρίτων. Κατά συνέπεια, αν μπορούν να ληφθούν υπόψη, κατά την εκτίμηση των αποτελεσμάτων της παρουσίας ενός συνεταιρισμού σε συγκεκριμένη αγορά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής της μορφής ενώσεως επιχειρήσεων, αυτό πρέπει να γίνει ιδίως υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα και οι παρεμβαίνοντες δεν υποστηρίζουν βασίμως ούτε ότι η άσκηση οικονομικής δραστηριότητας από εταιρία συνεταιριστικής μορφής εξαιρείται, ως ζήτημα αρχής, από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ούτε ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού στον συνεταιριστικό τομέα είναι, από τη φύση τους, διαφορετικές απ' αυτές που αναφέρονται στις άλλες μορφές οργανώσεως της οικονομικής δραστηριότητας (βλ. σχετικά την προαναφερθείσα απόφαση της 25ης Μαρτίου 1981, γνωστή ως « απόφαση για την πυτία »). Διαφορετική κρίση θα επέτρεπε σε κάθε κράτος μέλος να ευνοήσει ένα συγκεκριμένο τύπο επιχειρήσεως στην οικονομική του οργάνωση, με μόνο σκοπό να επιτρέψει στις

εν λόγω επιχειρήσεις να εξαιρεθούν από τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις. Αυτό θα έθιγε την ισότητα μεταξύ επιχειρηματιών, πράγμα που δεν συμβιβάζεται με τα θεμέλια της κοινοτικής έννομης τάξεως.

53 Στην προκειμένη περίπτωση, το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το προαναφερθέν γεγονός ότι το καταστατικό της προσφεύγουσας της επιτρέπει να συγκαταλέγει μεταξύ των ενεργών μελών της όχι μόνον εκτροφείς που είναι φυσικά πρόσωπα, αλλά και ανώνυμες εταιρίες, ομόρρυθμες εταιρίες και κάθε άλλη μορφή εταιρικής οργανώσεως.

54 Πρέπει επίσης να υπενθυμιστεί, όπως επισήμανε ήδη το Δικαστήριο στις αποφάσεις του της 30ής Απριλίου 1986, 209/84 έως 213/84, Asjes (Συλλογή 1986, σ. 1425), και της 27ης Ιανουαρίου 1987, 45/85, Verband der Sachversicherer κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 405), ότι οσάκις η Συνθήκη θέλησε να εξαιρέσει ορισμένες δραστηριότητες από την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, το προέβλεψε ρητά. Αυτό συνέβη, ιδίως, με την παραγωγή και το εμπόριο γεωργικών προϊόντων, δυνάμει του άρθρου 42 της Συνθήκης. Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι οι αρχές αυτές, που συνήχθησαν επ' ευκαιρία της έρευνας ορισμένων τομέων δραστηριοτήτων, πρέπει να μεταφερθούν, κατ' αναλογία, σε ορισμένες μορφές και τρόπους οργανώσεως των επιχειρήσεων ή της οικονομικής δραστηριότητας. Είναι όμως βέβαιον ότι καμία διάταξη της Συνθήκης δεν απέκλεισε ή τροποποίησε τους όρους εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού στις επιχειρήσεις που είναι οργανωμένες με συνεταιριστική μορφή. Οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν, ενδεχομένως, να τύχουν, όπως κάθε άλλη επιχείρηση, των αποκλίσεων που προβλέπει η Συνθήκη. Αυτό θα συνέβαινε, ιδίως, αν η δραστηριότητα της προσφεύγουσας περιλαμβανόταν στο παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης και ενέπιπτε έτσι στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 26, πράγμα που, όπως δέχθηκε ήδη το Πρωτοδικείο, δεν αποδεικνύεται εν προκειμένω.

55 Απ' όλα τα προηγούμενα προκύπτει ότι η προσφεύγουσα και οι παρεμβαίνοντες αβασίμως υποστηρίζουν ότι ο χαρακτήρας της προσφεύγουσας ως εταιρίας συνεταιριστικής μορφής και ο εταιρικός της σκοπός μπορούν να έχουν οποιαδήποτε επίπτωση στις προϋποθέσεις εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού στην προκειμένη περίπτωση.

56 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του μοναδικού λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στις επιπτώσεις της συνεταιριστικής δομής και του εταιρικού σκοπού της προσφεύγουσας, είναι αβάσιμο.

3. *Όσον αφορά την ανάλυση της κρίσιμης αγοράς*

Επιχειρήματα της προσφεύγουσας

57 Η προσφεύγουσα δέχεται, κατ' ουσία, τον ορισμό της οικείας αγοράς στον οποίο προέβη η Επιτροπή. Εντούτοις, αιτιάται την Επιτροπή διότι προέβη σε εσφαλμένη ανάλυση της λειτουργίας της αγοράς. Υποστηρίζει ότι η αγορά γουναρικών, τα κύρια προϊόντα της οποίας είναι οι γούνες βιζόν και αλεπούς, είναι συνολική αγορά. Τα έξοδα μεταφοράς των γουναρικών δεν είναι υψηλά σε σχέση με την αξία τους. Η παραγωγή εξασφαλίζεται από μεγάλον αριθμό μικρών μονάδων παραγωγής. Τα ακατέργαστα δέρματα αναζητούνται από 1 000 περίπου επαγγελματίες αγοραστές, που εργάζονται για τους κύριους χονδρεμπόρους και κατασκευαστές γουναρικών που προέρχονται από 30 διαφορετικές χώρες. Οι αγοραστές αναζητούν τα δέρματα με μορφή φορτίων που περιλαμβάνουν μεγάλον αριθμό παρόμοιων δερμάτων όσον αφορά τον τύπο, το μέγεθος, την ποιότητα και το χρώμα τους. Ένας εκτροφέας δεν θα μπορούσε, μόνος του, να πληροί τους όρους αυτούς. Μόνον επιχειρήσεις που διοργανώνουν πλειστηριασμούς, αφού προβούν σε συλλογή, διαλογή και συνδυασμό των δερμάτων, είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των αγοραστών, επιτυγχάνοντας συγχρόνως τις υψηλότερες τιμές για τα δέρματα. Για την επιλογή δικτύου διανομής είναι αποφασιστική για τον εκτροφέα η προοπτική πωλήσεως των προϊόντων του στις υψηλότερες τιμές. Για τους αγοραστές, ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων που διοργανώνουν πλειστηριασμούς συνίσταται στον συνδυασμό δερμάτων που προσφέρουν οι επιχειρήσεις αυτές, στην εμπιστοσύνη που έχουν οι αγοραστές στην πραγματοποιηθείσα διαλογή καθώς και στην ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται στους πελάτες, με τη μορφή, ιδίως, γρήγορης και σωστής διακινήσεως των δερμάτων. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι από αυτή την ανάλυση της δομής της αγοράς προκύπτει ότι δεν υπάρχει, στην πράξη, δυνατότητα πωλήσεως των γουναρικών κατά τρόπο αποτελεσματικό αν χρησιμοποιηθεί μεγάλος αριθμός δικτύων διανομής μικρής σημασίας ή αν προτιμηθεί η άμεση πώληση σε ιδιώτες. Εξάλλου, η πώληση σε ιδιώτες μεταπωλητές αφορά πολύ μικρό τμήμα της παγκόσμιας παραγωγής γουναρικών, και αυτό μόνο στις χώρες όπου η παραγωγή γουναρικών είναι τόσο περιορισμένου όγκου, ώστε το εμπόριό τους δεν έχει πραγματική σημασία για την οικονομία της χώρας.

58 Βάσει αυτής της αναλύσεως της αγοράς και των δικτύων πωλήσεως των γουναρικών, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν προέβη, στο σημείο 4, στοιχείο i, της αποφάσεως, σε ορθή ανάλυση της λειτουργίας της αγοράς, διότι η πώληση στους εμπόρους γουναρικών, εκτός του συστήματος πωλήσεως σε πλειστηριασμούς, έχει ασήμαντες διαστάσεις και δεν έχει συνέπειες για τη δομή της παγκόσμιας αγοράς. Επιπλέον, το επιχείρημα που αναφέρεται στο σημείο 11 της αποφάσεως, σύμφωνα με το οποίο « αποκλείεται η δυνατότητα να πραγματοποιούν οι Δανοί εκτροφείς ανεξάρτητες πωλήσεις σε άλλα κράτη μέλη », και το επιχείρημα που αναφέρεται στο σημείο 12, σύμφωνα με το οποίο « απαγορεύεται στα μέλη να προβαίνουν τα ίδια σε πωλή-

σεις για λογαριασμό τους », στηρίζονται σε μια αντίληψη της αγοράς των γουναρικών που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

59 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι αυτό το σκέλος του λόγου ακυρώσεως που επικαλείται η προσφεύγουσα στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της επίδικης αποφάσεως. Πράγματι, στο σημείο 4, στοιχείο i, της αποφάσεως, η Επιτροπή περιορίζεται στον ισχυρισμό ότι « οι πωλήσεις των γουναρικών είναι είτε ιδιωτικές πωλήσεις σε εμπόρους γουναρικών είτε συνήθως πωλήσεις σε δημόσιους πλειστηριασμούς ». Τα αριθμητικά στοιχεία που αναφέρονται στο ίδιο σημείο της αποφάσεως απλώς επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση αυτή και, εξάλλου, οι αναλογίες που αντιπροσωπεύουν τα αριθμητικά αυτά στοιχεία επιβεβαιώνονται πλήρως από τα στοιχεία που εκτίθενται στην προσφυγή. Επιπλέον, η προσφεύγουσα ουδέποτε αμφισβήτησε ότι οι εκτροφείς μπορούν, για τις πωλήσεις τους, να χρησιμοποιήσουν το δίκτυο διανομής των ιδιωτικών πωλήσεων. Επομένως, εσφαλμένως υποστηρίζει η προσφεύγουσα ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε, για την περιγραφή της αγοράς, σε μια δήθεν υπερβολική σημασία των ιδιωτικών πωλήσεων σε σχέση με τις πωλήσεις σε πλειστηριασμούς, που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν έσφαλε ως προς τα πραγματικά περιστατικά, κατά την εκτίμηση του τρόπου λειτουργίας της αγοράς.

60 Επομένως, το τρίτο σκέλος του μοναδικού λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στην ανακρίβεια της περιγραφής της σχετικής αγοράς, είναι αβάσιμο.

4. *Όσον αφορά τη συμφωνία του καταστατικού και των γενικών όρων της προσφεύγουσας προς το άρθρο 85 της Συνθήκης*

61 Η προσφεύγουσα διατύπωσε τέσσερις αιτιάσεις προς υποστήριξη αυτού του σκέλους του λόγου ακυρώσεως: πρώτον, υποστηρίζει ότι το καταστατικό και οι γενικοί όροι της δεν είναι αντίθετοι προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Δεύτερον, κατηγορεί την Επιτροπή ότι δεν εκτίμησε τις διατάξεις αυτές εντός του πλαισίου στο οποίο εφαρμόζονται. Τρίτον, υποστηρίζει ότι οι όροι στους οποίους αναφέρεται η απόφαση έχουν, σε κάθε περίπτωση, τόσο ελάχιστη επίδραση ώστε μπορούν, σύμφωνα με τον κανόνα « de minimis », να μη ληφθούν υπόψη. Τέλος, στο υπόμνημα απαντήσεώς της, υποστηρίζει ότι σε κάθε περίπτωση πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης και ότι η Επιτροπή έπρεπε να κάνει δεκτή την αίτησή της για απαλλαγή δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

62 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ο επηρεασμός του ανταγωνισμού μπορεί να προκύπτει τόσον από το αντικείμενο της εν λόγω περιοριστικής πρακτικής, εν προκειμένω της αποφάσεως ενώσεως επιχειρήσεων, όσο και από τα αποτελέσματά της στην αγορά. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός πρέπει να αναλυθεί στο πραγματικό πλαίσιο εντός του οποίου θα διεξαγόταν αν δεν υπήρχαν οι επίδικες διατάξεις (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, 56/65, Société Technique Minière, Rec. 1966, σ. 337, και της 11ης Ιουλίου 1985, 42/84, Remia κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2545).

63 Πρέπει επομένως να εξεταστεί διαδοχικώς αν οι επίδικες διατάξεις εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να αναζητηθεί αν, αφενός, η νόθευση του ανταγωνισμού που αποτελεί το αντικείμενο ή το αποτέλεσμα των διατάξεων αυτών είναι επαρκώς αισθητή και, αφετέρου, ενδεχομένως, αν οι διατάξεις αυτές μπορούν να τύχουν εξαιρέσεως υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου. Πριν από την έρευνα αυτή πρέπει να χωρήσει ανάλυση του περιεχομένου κάθε μιας από τις επίδικες διατάξεις, υπό το πρίσμα του άρθρου 85, παράγραφος 1. Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, σχετικά, ότι η απόφαση επικρίνει τέσσερις διατάξεις. Πρόκειται, πρώτον, για τη ρήτρα περί μη ανταγωνισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της προσφεύγουσας· δεύτερον, για το άρθρο 5 των κανόνων που αφορούν το σύστημα έκτακτης βοήθειας· τρίτον, για τις υποχρεώσεις αποκλειστικής διαθέσεως από τις οποίες εξαρτάται η δυνατότητα, για τα μέλη της ενώσεως, να λάβουν προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα και να γίνουν δεκτά στη hit list και, τέταρτον και τελευταίον, για το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου περί ελέγχου της εκδοράς, σύμφωνα με το οποίο το κέντρο εκδοράς δεν μπορεί να δείχνει τα αποθηκευμένα δέρματα παρά μόνο στους εκπροσώπους της προσφεύγουσας.

4.1. *Ως προς τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα των επίδικων διατάξεων*

4.1.1. Ως προς τη ρήτρα περί μη ανταγωνισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της προσφεύγουσας και ως προς τις εναρμονισμένες πρακτικές που συνδέονται με την εφαρμογή της ρήτρας αυτής

64 Η απόφαση ορίζει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF συνιστά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ιδίως διότι η διάταξη αυτή επιβάλλει υποχρέωση μη ανταγωνισμού στα μέλη της ενώσεως αυτής, αποκλείοντας έτσι την είσοδο των ανταγωνιστών στη δανική αγορά. Στο σημείο 10, στοιχείο i, της αποφάσεως, η Επιτροπή καταλήγει ότι « το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF επέβαλε την υποχρέωση του μη ανταγωνισμού στα μέλη της. Η υποχρέωση αυτή ειδικότερα απαγορεύει στα μέλη της DPF να

ασκούν δραστηριότητες για λογαριασμό των ανταγωνιστών ως πράκτορες ή μεσίτες και, με τον τρόπο αυτό, δεν επιτρέπει την είσοδο ανταγωνιστών στη δανική αγορά. Οι περιοριστικές επιπτώσεις της απαγορεύσεως εντείνονται από εναρμονισμένες πρακτικές που συνίστανται στο ότι ορισμένα μέλη δεν αποστέλλουν καθόλου δέρματα στους ανταγωνιστές ».

65 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF:

« Τα μέλη της ενώσεως Dansk Pelsdyravlerforening κατανέμονται σε τρεις ομάδες:

— τα ενεργά μέλη (τμήμα I)·

— *(παραλείπεται)*

Θεωρείται ως ενεργό μέλος κάθε πρόσωπο ή ένωση (ανώνυμη εταιρία, ομόρρυθμη εταιρία ή άλλη) που εκτρέφει γουνοφόρα ζώα και είναι μέλος περιφερειακής ενώσεως που ανήκει στη Dansk Pelsdyravlerforening,

(παραλείπεται)

στ) (που) αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην οργανώνουν πωλήσεις δερμάτων που μπορούν να ανταγωνιστούν τις πωλήσεις της δανικής ενώσεως εκτροφέων γουνοφόρων ζώων και να μην υποστηρίζουν με οποιονδήποτε τρόπο τις πωλήσεις δερμάτων που ανταγωνίζονται τις δραστηριότητες πωλήσεως της Dansk Pelsdyravlerforening. »

Επιχειρήματα των διαδίκων

66 Κατά την άποψη της προσφεύγουσας, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού, που περιελήφθη στο καταστατικό της το 1946, όταν ανέλαβε μια επιχείρηση που διοργανώνει πλειστηριασμούς και άρχισε την εκμετάλλευσή της με την επωνυμία DPA, υποχρεώνει μόνο τα μέλη να μην ασκούν δραστηριότητες που είναι

άμεσα ανταγωνιστικές προς τη δραστηριότητα πωλήσεων της ενώσεως. Αυτό θα συνέβαινε ιδίως αν ένα μέλος του συνεταιρισμού προσλαμβανόταν από ανταγωνιστή για να ασκήσει δραστηριότητα ως κέντρο αποθηκεύσεως, πράκτορας ή συλλέκτης δερμάτων για λογαριασμό ενός τρίτου ανταγωνιστή. Η προσφεύγουσα αμφισβητεί ότι η διάταξη αυτή περιλαμβάνει οποιαδήποτε υποχρέωση διαθέσεως, διότι τα μέλη είναι απολύτως ελεύθερα να επιλέξουν την επιχείρηση διοργανώσεως πλειστηριασμών στην οποία θέλουν να πωλήσουν τα δέρματα, χωρίς αυτό να έχει οποιαδήποτε συνέπεια ως προς την ιδιότητά τους ως μέλη. Προσθέτει, εξάλλου, ότι το περιεχόμενο μιας τέτοιας διατάξεως είναι χαρακτηριστικό του καταστατικού ενός συνεταιρισμού.

67 Όσον αφορά το αποτέλεσμα επί του ανταγωνισμού, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εν λόγω διάταξη δεν σημαίνει ότι η δανική αγορά είναι κλειστή στον ανταγωνισμό. Κάθε ανταγωνιστής της προσφεύγουσας μπορεί, πράγματι, ελεύθερα να προσλάβει οποιοδήποτε πρόσωπο, διαφορετικό από τα μέλη της προσφεύγουσας, για την αγορά, συλλογή ή παραλαβή των δερμάτων. Η προσφεύγουσα αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι το περιοριστικό αποτέλεσμα ενισχύθηκε από εναρμονισμένες πρακτικές, που συνίσταντο στο γεγονός ότι τα μέλη δεν απέστειλαν δέρματα στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας.

68 Η προσφεύγουσα παρατηρεί, τέλος, ότι η Επιτροπή, στην από 10 Οκτωβρίου 1985 επιστολή της, θεώρησε προφανώς ότι η διάταξη αυτή δεν ενέπιπτε στο άρθρο 85, παράγραφος 1. Το γεγονός ότι η προσφεύγουσα δεν εισήγαγε στο καταστατικό της, όπως της ζητήθηκε με την επιστολή αυτή, ρητή διάταξη σύμφωνα με την οποία τα μέλη μπορούν να πωλούν τα δέρματά τους μέσω άλλων δικτύων διανομής οφείλεται στο γεγονός ότι μια τέτοια διάταξη θα ήταν περιττή και αντίθετη προς τη δανική νομική παράδοση, η οποία στηρίζεται, στον συνεταιριστικό τομέα, στην αρχή ότι ό,τι δεν απαγορεύεται ρητώς στα μέλη συνεταιρισμού επιτρέπεται.

69 Η Επιτροπή υπενθυμίζει, πρώτον, ότι η επίδικη διάταξη έχει πολύ ευρεία διατύπωση, η οποία υποδηλώνει ότι επιβάλλει υποχρέωση διαθέσεως. Προσθέτει ότι η προσφεύγουσα αρνήθηκε να διευκρινίσει το περιεχόμενο της διατάξεως αυτής. Η Επιτροπή παρατηρεί, εξάλλου, ότι το άρθρο 7 του καταστατικού παρέχει στους διοικούντες τον συνεταιρισμό τη δυνατότητα αποκλεισμού μέλους και ότι η προσφεύγουσα χρησιμοποίησε τη δυνατότητα αυτή για να αποκλείσει δύο μέλη που είχαν συλλέξει δέρματα για λογαριασμό της HBA.

70 Η Επιτροπή θεωρεί, δεύτερον, ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού περιορίζει τον ανταγωνισμό, ακόμη και αν ερμηνευθεί ότι υποχρεώνει μόνο τα μέλη του συνεταιρισμού να μην ασκούν δραστηριότητες άμεσα ανταγωνιστικές προς τη δραστηριότητα πωλήσεως με πλειστηριασμούς της προσφεύγουσας. Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτό το περιοριστικό αποτέλεσμα της απαγορεύσεως ενισχύεται από εναρμονισμένες πρακτικές που εμποδίζουν τα μέλη να προμηθεύουν δέρματα στους ανταγωνιστές. Εξάλλου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η επίμαχη διάταξη δεν ανήκει στους τομείς για τους οποίους η Επιτροπή και το Δικαστήριο θεώρησαν ότι οι ρήτρες περί μη ανταγωνισμού δεν εμπίπτουν στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, λόγω των ειδικών συνθηκών επί των οποίων εφαρμόζονται (προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1985, Remia κατά Επιτροπής).

71 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από την από 10 Οκτωβρίου 1985 επιστολή της, η Επιτροπή απαντά ότι, προφανώς, δεν επρόκειτο για διατύπωση οριστικής θέσεως ούτε για ανάληψη υποχρεώσεως εκ μέρους της (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1975, 71/74, Frubo κατά Επιτροπής, Rec. 1975, σ. 563, σκέψεις 19 και 20). Υπενθυμίζει ότι, στην κοινοποίηση των αιτιάσεων και στην από 15 Μαΐου 1985 επιστολή της, δήλωσε σαφώς ότι η επίμαχη διάταξη περιόριζε τον ανταγωνισμό.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

72 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η αντιδικία των διαδίκων οδηγεί στην εξέταση, αφενός, του αν, όπως υποστηρίζεται στην απόφαση, η επίδικη διάταξη επιβάλλει υποχρέωση μη ανταγωνισμού αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και, αφετέρου, του αν με την εφαρμογή της ρήτρας αυτής περί μη ανταγωνισμού συνδέονται εναρμονισμένες πρακτικές αντίθετες προς το ίδιο άρθρο.

73 Όσον αφορά, καταρχάς, το ζήτημα αν η επίδικη διάταξη επιβάλλει υποχρέωση μη ανταγωνισμού αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι η διάταξη υποχρεώνει τα μέλη της DPF να μην ενεργούν κατά τρόπο άμεσα ανταγωνιστικό προς τις δραστηριότητες πωλήσεως της προσφεύγουσας, έστω και αν η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει, από μόνη της, υποχρέωση αποκλειστικής παραδόσεως. Εξάλλου, η προσφεύγουσα επιβεβαίωσε, κατά τη προφορική διαδικασία, ότι, όπως επισημαίνεται στην απόφαση, η διάταξη αυτή απαγορεύει στα μέλη του συνεταιρισμού τη συλλογή δερμάτων για άλλες πωλήσεις με πλειστηριασμό,πλην αυτών που διοργανώνει η προσφεύγουσα. Επομένως, η Επιτροπή, κρίνοντας ότι η διάταξη του άρθρου 4, παρά-

γραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού περιείχε ρήτρα περί μη ανταγωνισμού, δεν στηρίχθηκε σε εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου αυτού.

74 Από την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1985, Remia κατά Επιτροπής, προκύπτει ότι μια ρήτρα περί μη ανταγωνισμού μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Για να εκτιμηθεί αν παρόμοια ρήτρα εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου αυτού, πρέπει να εξεταστεί πώς θα διαμορφωνόταν ο ανταγωνισμός αν έλειπε η ρήτρα αυτή. Για να έχει ευνοϊκό αποτέλεσμα επί του ανταγωνισμού, ο σκοπός που επιδιώκεται με την υιοθέτηση παρόμοιας ρήτρας πρέπει να συμβάλει ο ίδιος στον ελεύθερο ανταγωνισμό. Εξάλλου, η ρήτρα περί μη ανταγωνισμού πρέπει να είναι η ίδια απαραίτητη για την πραγματοποίηση του σκοπού αυτού και ανάλογη προς την πραγματοποίηση αυτή.

75 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο πρέπει να εκτιμήσει αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού πρέπει να θεωρηθεί ότι απαγορεύεται λόγω των νοθεύσεων του ανταγωνισμού που αποτελούν το αντικείμενο ή το αποτέλεσμά του και να εξετάσει προς τούτο τον ανταγωνισμό εντός του πραγματικού πλαισίου στο οποίο θα διεξαγόταν αν έλειπε η ρήτρα αυτή. Συναφώς, από την απόφαση προκύπτει ότι το καταστατικό και οι γενικοί όροι της προσφεύγουσας έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ιδίως έναντι των τρίτων ανταγωνιστών, και όχι στις σχέσεις μεταξύ του συνεταιρισμού και μελών του.

76 Το Πρωτοδικείο έδειξε ήδη ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού απαγορεύει στα μέλη τη συλλογή δερμάτων για άλλες επιχειρήσεις πωλήσεων με πλειστηριασμούς, πλην της επιχειρήσεως της προσφεύγουσας. Πρόκειται για απλή δραστηριότητα συλλογής, αποστολής ή επιστροφής προς τις επιχειρήσεις που διοργανώνουν πλειστηριασμούς, που δεν απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις, δεδομένου ότι στο στάδιο αυτό δεν πραγματοποιείται διαλογή ούτε συνδυασμός των δερμάτων. Κατά συνέπεια, η επίδικη διάταξη δεν αφορά δραστηριότητα που οι εκτροφείς θα μπορούσαν να ασκήσουν μόνο με τη βοήθεια του συνεταιρισμού ή χάρη στην εμπειρία που απέκτησαν στα πλαίσια του συνεταιρισμού. Η επίδικη διάταξη απαγορεύει, επομένως, στα μέλη της προσφεύγουσας να ασκούν δραστηριότητα την οποία θα μπορούσαν να ασκήσουν αν δεν υπήρχε η διάταξη αυτή.

77 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι η συλλογή δερμάτων από τα μέλη του συνεταιρισμού για λογαριασμό τρίτων δεν είναι θεωρητική υπόθεση, όπως προκύπτει από τις προσπά-

θειες της HBA να προσλάβει Δανούς εκτροφείς για τη συλλογή δερμάτων ενόψει των πωλήσεών τους κατά τους πλειστηριασμούς τους οποίους διοργανώνει.

78 Βέβαια, η προσφεύγουσα και οι παρεμβαίνοντες υποστήριξαν ότι η ιδιότητα του μέλους συνεταιρισμού επιβάλλει, κατά γενικό κανόνα, την πλήρωση ορισμένων υποχρεώσεων έναντι του συνεταιρισμού αυτού και ότι είναι φυσικό να υποχρεούνται τα μέλη να πωλούν τα προϊόντα τους μέσω της ενώσεως, υποχρέωση που πηγάζει από τον περιορισμένο χαρακτήρα του κεφαλαίου των συνεταιρισμών, από την ανάγκη να εξασφαλίζεται η πώληση μέσω της ενώσεως, να καθίσταται δυνατή η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της ενώσεως και να εξασφαλίζονται τα συμφέροντα των άλλων μελών ως προς τη διατήρηση των απαραίτητων κοινών δραστηριοτήτων. Παρ' όλ' αυτά, η προαναφερθείσα ρήτρα περί μη ανταγωνισμού, που απαγορεύει στα μέλη της ενώσεως τη συλλογή δερμάτων για άλλες πωλήσεις με πλειστηριασμούς που πραγματοποιούν τρίτοι, ανταγωνιστές της προσφεύγουσας, και, κατά συνέπεια, δυσχεραίνει για τους ανταγωνιστές αυτούς την αποτελεσματική πρόσβαση στην αγορά, λαμβανομένης υπόψη της πολύ σημαντικής θέσεως που κατέχει η προσφεύγουσα στην αγορά, εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, λόγω του γενικού, του απεριορίστου και, επομένως, δυσανάλογου σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκεται εν προκειμένω από την προσφεύγουσα, χαρακτήρα της. Τα προαναφερθέντα επιχειρήματα της προσφεύγουσας και των παρεμβαινόντων, όποια και αν είναι η αξία τους και η προσοχή που πρέπει να τους δοθεί, δεν μπορούν να εμποδίσουν το συμπέρασμα αυτό, εφόσον δεν μπορούν να εξετασθούν, ενδεχομένως, παρά μόνον υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, για να εξετασθεί η χορήγηση ενδεχόμενης απαλλαγής.

79 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από την επιστολή της Επιτροπής της 10ης Οκτωβρίου 1985, από την οποία προκύπτει, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού δεν είναι αντίθετο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι η επιστολή αυτή διευκρινίζει απλώς ότι: « Προς το παρόν, τείνω στην άποψη ότι ο πρώτος περιορισμός (...), δηλαδή ότι τα μέλη υποχρεούνται να μη διοργανώνουν πωλήσεις δερμάτων ικανές να ανταγωνιστούν τις πωλήσεις των Δανών εκτροφέων γουνοφόρων ζώων και να μην υποστηρίζουν με οποιονδήποτε τρόπο την πώληση δερμάτων σε ανταγωνισμό με τη Dansk Pelsdyravlerforening, δεν θα δημιουργήσει πιθανώς ιδιαίτερα προβλήματα εάν υπάρχει ρητή διάταξη που να ορίζει ότι τα μέλη μπορούν να πωλούν τα δέρματά τους μέσω άλλων δικτύων πωλήσεως. » Επομένως, η επιστολή αυτή εκφράζει απλώς προσωρινή άποψη, χωρίς βαθύτερη εξέταση· επιπλέον, η άποψη που εκφράσθηκε εξαρτάται από την επέλευση τροποποιήσεως των εν λόγω διατάξεων. Έτσι διατυπωμένη η άποψη αυτή, δεν μπορούσε να οδηγήσει την προσφεύγουσα στη σκέψη ότι η Επιτροπή δεν θα μπορούσε μεταγενέστερα να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα ούτε να προκαλέσει στην προσφεύγουσα οποιαδήποτε θεμιτή προσδοκία.

Κατά συνέπεια, το επιχείρημα που αντλείται από το περιεχόμενο της επιστολής της 10ης Οκτωβρίου 1985 πρέπει να απορριφθεί.

80 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς ότι η ρήτρα περί μη ανταγωνισμού του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της προσφεύγουσας, όπως ερμηνεύεται και εφαρμόζεται από την προσφεύγουσα, μπορεί να περιορίσει τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

81 Όσον αφορά, δεύτερον, το βάσιμο της διαπιστώσεως που περιέχεται στο σημείο 10, στοιχείο i, της αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία « οι περιοριστικές επιπτώσεις της απαγορεύσεως εντείνονται από εναρμονισμένες πρακτικές που χαρακτηρίζονταν από το γεγονός ότι ορισμένα μέλη δεν απέστελαν καθόλου δέρματα στους ανταγωνιστές », το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, για τον καθορισμό της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής, πρέπει να γίνει αναφορά στην πάγια νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου (βλ. τελευταία την απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, Τ-11/89, Shell κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-757), από την οποία προκύπτει ότι τα κριτήρια εναρμονίσεως και συνεργασίας, όπως καθορίζονται από τη νομολογία αυτή, πρέπει να νοούνται υπό το πρίσμα του νοήματος των διατάξεων της Συνθήκης ΕΟΚ περί ανταγωνισμού, σύμφωνα με το οποίο κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει αυτόνομα την πολιτική που σκοπεύει να ακολουθήσει στην κοινή αγορά.

82 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, ο προαναφερθείς ισχυρισμός της Επιτροπής δεν αποδεικνύεται από κανένα στοιχείο, ούτε από αρχή αποδείξεως από την οποία να προκύπτει η ύπαρξη τέτοιων εναρμονισμένων πρακτικών. Πράγματι, η Επιτροπή περιορίζεται στην απόφαση, αφενός, να αναφέρει ορισμένες πρακτικές, χωρίς όμως να τις χαρακτηρίζει ή να υποδηλώνει ποια είναι τα στοιχεία εναρμονίσεως και συνεργασίας που τις χαρακτηρίζουν και που θα μπορούσαν, κατ' εφαρμογή της προαναφερθείσας νομολογίας, να οδηγήσουν σε υπαγωγή των πρακτικών αυτών στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, και, αφετέρου, στο να επισημαίνει ότι η προσφεύγουσα αρνήθηκε να διευκρινίσει το ζήτημα αυτό. Όσον αφορά τα επιχειρήματα που επικαλέστηκε μεταγενέστερα η Επιτροπή, στα υπομνήματά της ενώπιον του Πρωτοδικείου, έστω και αν γίνει δεκτό ότι μπορούν να θεραπεύσουν την ανεπάρκεια της αιτιολογίας της αποφάσεως ως προς το θέμα αυτό,πρέπει να παρατηρηθεί ότι περιορίζονται, αφενός, σε απλές συναγωγές συμπερασμάτων, που πραγματοποιούνται έμμεσα και αφηρημένα από ορισμένες διαπιστώσεις γενικού χαρακτήρα, και, αφετέρου, στην επίκληση δηλώσεων εκτροφέων προς

τον δικηγόρο της HBA, σχετικά με τον αποκλεισμό δύο μελών του συνεταιρισμού που συνέλεξαν δέρματα για λογαριασμό της HBA, και οι οποίες αφορούν διαφορετικές ερμηνείες της επίδικης διατάξεως, στις οποίες θα μπορούσαν να προβούν ορισμένοι εκτροφείς.

83 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο πρέπει να θεωρήσει ότι η αναφορά στο σημείο 10, στοιχείο i, της αποφάσεως σε προβαλλόμενες εναρμονισμένες πρακτικές που συνδέονται με την εφαρμογή της επίδικης διατάξεως στηρίζεται σε ανακριβή πραγματικά περιστατικά και σε νομικό σφάλμα. Επομένως, θα πρέπει να ακυρωθεί το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως, στο μέτρο που συνδέει με την αναφερόμενη στο στοιχείο α' διάταξη εναρμονισμένες πρακτικές που συνιστούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

4.1.2. Ως προς το άρθρο 5 των διατάξεων που αφορούν το σύστημα έκτακτης βοήθειας

84 Η απόφαση θεωρεί ότι το άρθρο 5 των διατάξεων που αφορούν την έκτακτη βοήθεια συνιστά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ιδίως διότι η διάταξη αυτή εμποδίζει τους ανταγωνιστές να έχουν πρόσβαση στην αγορά, στερώντας τους την κύρια πηγή εφοδιασμού δερμάτων στη Δανία. Στο σημείο 10, στοιχείο ii, της αποφάσεως, η Επιτροπή καταλήγει ότι η υποχρέωση διαθέσεως του συνόλου της παραγωγής γουναρικών, από την οποία εξαρτάται η δυνατότητα συμμετοχής στο σύστημα έκτακτης βοήθειας, περιορίζει τη δυνατότητα επιλογής των μελών της DPF, εμποδίζοντάς τα να αποφασίζουν ανεξάρτητα την πολιτική τους για τις πωλήσεις. Στην αρχή του σημείου 10, η απόφαση θεωρεί ότι η επίδικη διάταξη έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

85 Το άρθρο 5 των διατάξεων που αφορούν το σύστημα έκτακτης βοήθειας, το οποίο αποσκοπεί στην αποκατάσταση της οικονομικής ζημίας που υπέστησαν τα μέλη της DPF από τον θάνατο των ζώων τους λόγω επιζωοτιών έχει το ακόλουθο περιεχόμενο:

« Ο ασφαλισμένος χάνει το ευεργέτημα του συστήματος έκτακτης βοήθειας αν ο ίδιος ή ο προστηθείς του

(παραλείπεται)

δ) πώλησε δέρματα μέσω διαφορετικών δικτύων πωλήσεως πλην της Danske Pels Auktioner κατά τη διάρκεια του έτους που έλαβε χώρα η ζημία (15 Αυγούστου — 14 Αυγούστου) ή κατά τη διάρκεια του προηγουμένου έτους, εκτός από τα δέρματα που ο εκτροφέας κράτησε για προσωπική χρήση·

(παραλείπεται)»

86 Ο τρόπος λειτουργίας του συστήματος έκτακτης βοήθειας, όπως εκτέθηκε από την προσφεύγουσα και δεν αμφισβητήθηκε από την Επιτροπή και όπως προκύπτει από την εξέταση του καταστατικού της DPF, στηρίζεται σε μηχανισμό αλληλοβοηθητικού τύπου και μπορεί να περιγραφεί συνοπτικά ως εξής. Τα μέλη της προσφεύγουσας δεν υπάγονται ipso facto στο σύστημα έκτακτης βοήθειας, εφόσον είναι απαραίτητη χωριστή εγγραφή. Τα μέλη μπορούν οποτεδήποτε να αποσυρθούν ελεύθερα από το σύστημα αυτό. Τα νέα μέλη δεν μπορούν, καταρχήν, να λάβουν έκτακτη βοήθεια παρά μόνο μετά ένα έτος συμμετοχής. Η χορήγηση έκτακτης βοήθειας είναι παρεπόμενη σε σχέση με την ασφάλιση που συνάπτει ο ασφαλισμένος για τον ίδιο κίνδυνο. Η χρηματοδότηση του συστήματος έκτακτης βοήθειας εξασφαλίζεται με μια κράτηση που πραγματοποιεί η DPF επί των ποσών που πρέπει να καταβάλλονται κάθε χρόνο στον λογαριασμό εκμεταλλεύσεως των μελών του συνεταιρισμού που συμμετέχουν στο σύστημα. Εφόσον το ποσό που καταβάλλεται στους λογαριασμούς εκμεταλλεύσεως των μελών κατανέμεται μεταξύ των μελών αυτών αναλόγως της αξίας των δερμάτων που παρέδωσαν για πώληση σε πλειστηριασμούς που διοργάνωσε η προσφεύγουσα κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, κάθε υπαγόμενο στο σύστημα μέλος συμμετέχει στο σύστημα έκτακτης βοήθειας αναλόγως της αξίας του αριθμού των δερμάτων που παρέδωσε. Εφόσον οι διατάξεις του καταστατικού της DPF προβλέπουν τον κανόνα ότι τόσον ο λογαριασμός κεφαλαίου όσο και ο λογαριασμός εκμεταλλεύσεως χρησιμοποιούνται για την απόκτηση παγίων περιουσιακών στοιχείων και εφόσον οι συμμετέχοντες στο σύστημα έκτακτης βοήθειας καταβάλλουν « εισφορά », με την κατ' απόκλιση χρέωση του λογαριασμού τους εταιρικής χρήσεως, διαθέτουν έτσι, στην πράξη, ποσά τα οποία, σε αντίθετη περίπτωση, θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση παγίων στοιχείων του συνεταιρισμού. Κατά συνέπεια, για να διατηρηθεί η ισότητα μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού, σ' αυτούς που επέλεξαν να μη συμμετάσχουν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας καταβάλλεται ποσό ισοδύναμο προς το ποσό που χρεώνεται στον λογαριασμό εκμεταλλεύσεως των συμμετεχόντων στο σύστημα έκτακτης βοήθειας.

Επιχειρήματα των διαδίκων

87 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί ότι η επίδικη διάταξη έχει χαρακτήρα αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Υποστηρίζει ότι το σύστημα έκτακτης βοήθειας, στο οποίο τα μέλη του συνεταιρισμού είναι ελεύθερα να συμμετάσχουν και το οποίο μπορούν να εγκαταλεί-

ψουν ελεύθερα, καθιερώθηκε το 1959, σε μια εποχή που δεν υπήρχε δυνατότητα ασφαλίσεως του κινδύνου επιζωοτίας από ασφαλιστικές εταιρίες, με ασφάλιστρα ευλόγου ύψους. Ο μηχανισμός της έκτακτης βοήθειας στηρίζεται στη μέριμνα για ασφάλιση αλληλοβοηθείας κατά των επιζωοτιών μεταξύ των μελών της ενώσεως, σύμφωνα με την αρχή του συνεταιριστικού συστήματος. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι η υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως των δερμάτων, που επιβάλλεται στα μέλη που επιλέγουν να υπαχθούν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας, καθιερώθηκε με απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1967 και ότι οφείλεται στο γεγονός ότι είναι τεχνικώς αδύνατον οι εκτροφείς να συμμετέχουν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας για τμήμα μόνο του κοπαδιού τους. Πράγματι, σε συγκεκριμένο κοπάδι, είναι στην πράξη αδύνατο να περιοριστεί το ευεργέτημα της έκτακτης βοήθειας σε συγκεκριμένα ζώα του κοπαδιού, με μαρκάρισμα ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, και, κατά συνέπεια, το σύστημα πρέπει αναγκαστικά να αφορά το σύνολο των ζώων της κτηνοτροφικής επιχειρήσεως.

88 Εξάλλου, η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι ο περιορισμός του ευεργετήματος της έκτακτης βοήθειας σε ορισμένα ζώα ενός κοπαδιού, εκτός του ότι είναι τεχνικώς αδύνατος, θα μπορούσε να οδηγήσει σε καταχρήσεις. Λαμβανομένου υπόψη του τρόπου χρηματοδοτήσεως του συστήματος, για να συμμετάσχει ένα μέλος της προσφεύγουσας ενώσεως στη χρηματοδότηση του συστήματος αυτού σε αναλογία πραγματικά αντίστοιχη προς τη σημασία της δραστηριότητάς του, θα πρέπει να χάσει το δικαίωμα για την αποζημίωση που μπορεί να αξιώσει, στην περίπτωση που πωλήσει μέρος των δερμάτων των ζώων του κοπαδιού του μέσω δικτύων εμπορίας διαφορετικών από τις πωλήσεις σε δημόσιους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η προσφεύγουσα. Το να επιτραπεί σ' ένα μέλος της ενώσεως να λαμβάνει έκτακτη βοήθεια χωρίς να του επιβάλλεται συγχρόνως υποχρέωση διαθέσεως του συνόλου των δερμάτων του στον συνεταιρισμό θα είχε ως συνέπεια ότι το εν λόγω μέλος θα μπορούσε να καλύπτεται από το σύστημα αυτό χωρίς να συμβάλλει στη χρηματοδότησή του, πράγμα που θα ήταν ασυμβίβαστο προς τις αρχές της αμοιβαιότητας και της αλληλεγγύης, έκφραση των οποίων αποτελεί ακριβώς το ταμείο για την έκτακτη βοήθεια. Έτσι, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, η υποχρέωση αποκλειστικής προμηθεύσεως επιτρέπει την εξασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής της αρχής ότι όλοι οι συμμετέχοντες στο σύστημα συμβάλλουν εξίσου στη χρηματοδότησή του.

89 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ακόμη ότι, αν, λόγω της επεμβάσεως της Επιτροπής, η υποχρέωση αποκλειστικής προμηθεύσεως καταργήθηκε με τις τροποποιήσεις του καταστατικού που πραγματοποίησε η γενική συνέλευση της 28ης Οκτωβρίου 1988, κάλυψη των κινδύνων επιζωοτίας, που προηγουμένως ήταν πλήρης, δεν είναι πλέον πλήρης στο ισχύον σύστημα, εκτός από την περίπτωση που εκτροφέας, ο οποίος συμμετέχει στο σύστημα έκτακτης βοήθειας, παρέδωσε το σύνολο των δερμάτων του στον

συνεταιρισμό. Στην αντίθετη περίπτωση, η αποζημίωση που του καταβάλλεται πλέον σε περίπτωση επιζωοτίας είναι απλώς ανάλογη προς το τμήμα των πωλήσεών του που πραγματοποιήθηκαν μέσω του συνεταιρισμού. Δεν πρέπει επομένως να γίνεται σύγκριση του συστήματος που ίσχυε πριν και του συστήματος που ισχύει μετά την τροποποίηση του καταστατικού που έλαβε χώρα το 1988 και το γεγονός ότι, για να ικανοποιήσει την επιθυμία της Επιτροπής, η προσφεύγουσα καθιέρωσε, για καθαρά πρακτικούς σκοπούς, το νέο αυτό σύστημα ουδόλως σημαίνει ότι το προηγούμενο σύστημα ήταν αντίθετο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

90 Η προσφεύγουσα εκθέτει ακόμη ότι αν το σύστημα έκτακτης βοήθειας είναι οργανωμένο με τον τρόπο που μόλις περιγράφηκε, και όχι ως ένα σύστημα στο οποίο ο εκτροφέας που επιθυμεί να ασφαλίσει το κοπάδι του κατά του κινδύνου της επιζωοτίας θα κατέβαλλε εισφορά κατά κεφαλή ζώου που επιθυμεί να ασφαλίσει, αυτό συμβαίνει διότι ένα τέτοιο σύστημα θα υπαγόταν στη δανική νομοθεσία περί ασφαλίσεων. Απαγορεύεται όμως στην προσφεύγουσα να ασκεί ασφαλιστική δραστηριότητα.

91 Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι η συστηματική εφαρμογή της αρχής της ισότητας μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού όχι μόνο δεν είναι από μόνη της αντίθετη προς τον ανταγωνισμό, αλλά είχε και ως αποτέλεσμα να φέρει την προσφεύγουσα σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους ανταγωνιστές της. Πράγματι, η προσφεύγουσα δεν μπόρεσε να προσφέρει στους πιο σημαντικούς εκτροφείς ευνοϊκότερες συνθήκες, όπως εκπτώσεις ή επιστροφές, όπως θα έπραττε μια επιχείρηση που ασκεί ασφαλιστική δραστηριότητα. Κατά συνέπεια, η άποψη της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η επίδικη υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας είχε ως αποτέλεσμα να εμποδίσει την πρόσβαση των ανταγωνιστών στη δανική αγορά είναι εσφαλμένη διότι, αντιθέτως, η διάταξη αυτή έφερε τη DPF σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους ανταγωνιστές της, και ιδίως τη HBA. Πράγματι, η HBA προτείνει έναν ασφαλιστικό μηχανισμό, το αντικείμενο του οποίου είναι πανομοιότυπο με το σύστημα που θέσπισε το 1988 η προσφεύγουσα, και ο οποίος προσφέρεται δωρεάν στους εκτροφείς που δέχονται να παραδίδουν στη HBA το 40 % της παραγωγής τους σε δέρματα. Η προσφεύγουσα όμως υποστηρίζει ότι τα ίδια της τα μέλη μπορούν ελεύθερα να υπαχθούν στον ασφαλιστικό μηχανισμό που θέσπισε η HBA. Κατά συνέπεια, η ύπαρξη ενός συστήματος που εξασφαλίζει την καλύτερη κάλυψη των κινδύνων από αυτήν που συνεπάγεται ο μηχανισμός της έκτακτης βοήθειας αποδεικνύει ότι ο μηχανισμός αυτός δεν αποτελεί, για τους ανταγωνιστές, εμπόδιο για την είσοδο στη δανική αγορά. Επομένως, η άποψη της Επιτροπής παραβλέπει το βασικό στοιχείο, δηλαδή το ότι η προσφορά της DPF προς τα μέλη της αποτελεί απλώς μια από τις πολλές προσφορές προς τους επιχειρηματίες, στους οποίους εναπόκειται να αποφασίσουν αν και με ποιον τρόπο θέλουν να ασφαλιστούν κατά του κινδύνου απώλειας ζώων οφειλόμενης σε επιζωοτία.

92 Τέλος, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, σφάλλει η Επιτροπή υποστηρίζοντας ότι η δικαιολόγηση της αναγκαιότητας της υποχρεώσεως αποκλειστικής διαθέσεως είναι κρίσιμη μόνον υπό το πρίσμα της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Η προσφεύγουσα εντούτοις θεωρεί ότι, αν το Πρωτοδικείο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η επίδικη διάταξη εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, τότε θα πρέπει να θεωρήσει ότι η διάταξη αυτή είναι απαραίτητη για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή του συστήματος έκτακτης βοήθειας και ότι, επομένως, πρέπει στην περίπτωσή της να κηρυχθούν ανεφάρμοστες οι διατάξεις της παραγράφου 1, όπως προβλέπεται στο άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

93 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι ένα μέλος μπορεί ελεύθερα να αποφασίσει να υπαχθεί ή να μην υπαχθεί στο σύστημα έκτακτης βοήθειας δεν είναι καθοριστικό. Πράγματι, το γεγονός ότι ο εκτροφέας είναι ελεύθερος να συνάψει ή όχι μια συμφωνία με την προσφεύγουσα, με σκοπό να τύχει της έκτακτης βοήθειας που αυτή καθιέρωσε, δεν είναι λόγος για να θεωρηθεί ότι η συμφωνία αυτή δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό. Εξαιρέσει ορισμένων περιπτώσεων που ενδεχομένως εμπίπτουν στο άρθρο 86 της Συνθήκης, οι συμβαλλόμενοι αποφασίζουν πάντοτε ελεύθερα τη σύναψη μιας συμφωνίας. Αυτό που έχει σημασία, κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι αυτό τούτο το περιεχόμενο της συμφωνίας αυτής, δηλαδή, εν προκειμένω, η έκταση της υποχρεώσεως αποκλειστικής διαθέσεως που επιβάλλεται στα μέλη που αποφασίζουν να υπαχθούν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας.

94 Ως προς αυτό η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι για να εκτιμηθεί η έκταση αυτής της ελευθερίας επιλογής πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να ληφθούν υπόψη οι εναρμονισμένες πρακτικές που συνδέονται με την εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα ότι ένα μέλος που επιθυμεί να απολαύσει τα δικαιώματά του ως μέλος του συνεταιρισμού πρέπει να πωλήσει το σύνολο των δερμάτων του μέσω των πλειστηριασμών που διοργανώνει η προσφεύγουσα. Δεύτερον, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο καθοριστικός λόγος για τον οποίο το σύστημα έκτακτης βοήθειας παραβιάζει το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης συνίσταται στο γεγονός ότι ένα τέτοιο σύστημα στηρίζεται σε ρήτρα αποκλειστικότητας. Πράγματι, όπως αποδεικνύεται από τους κανονισμούς της Επιτροπής (ΕΟΚ) 1983/83 και 1984/83, της 22ας Ιουνίου 1983, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής διανομής και σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας αντιστοίχως (ΕΕ L 173, σ. 1 και 5, στο εξής: κανονισμοί 1983/83 και 1984/83), είναι « προφανές » ότι η αποκλειστικότητα και η αποκλειστική διανομή είναι ασυμβίβαστες με το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

95 Η Επιτροπή προσθέτει ότι η επίδικη υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως περιορίζει την ελευθερία δράσεως των μελών του συνεταιρισμού, που στερούνται τη δυνατότητα πωλήσεως των δερμάτων τους μέσω δικτύων εμπορίας διαφορετικών από αυτά του συνεταιρισμού. Αυτή η ρήτρα αποκλειστικότητας έχει επίσης αποτελέσματα έναντι των τρίτων, οι οποίοι στερούνται έτσι τη δυνατότητα πωλήσεως, στους πλειστηριασμούς που διοργανώνουν, των δερμάτων των ζώων των μελών του συνεταιρισμού που συμμετέχουν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας της DPF. Πρόκειται για άμεση συνέπεια αυτής της ρήτρας αποκλειστικότητας· η Επιτροπή αναφέρεται, σχετικά, στην προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1975, Frubo κατά Επιτροπής. Κατά συνέπεια, έχουν μικρή σημασία οι όροι ασφαλίσεως που άλλες επιχειρήσεις, ανταγωνίστριες της προσφεύγουσας, μπορούν να προτείνουν στα μέλη της προσφεύγουσας.

96 Η Επιτροπή θεωρεί αβάσιμο το επιχείρημα ότι οι επίδικες διατάξεις είναι απαραίτητες για τη λειτουργία του συστήματος έκτακτης βοήθειας. Πράγματι, υποστηρίζει ότι το επιχείρημα αυτό δεν αφορά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αλλά την εφαρμογή της παραγράφου 3. Είναι ιδιαίτερα δύσκολη η ταυτόχρονη εφαρμογή δύο κριτηρίων για την εκτίμηση της ανάγκης περιορισμού του ανταγωνισμού, από τα οποία το ένα υπάγεται στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και το άλλο στο άρθρο 85, παράγραφος 3. Λαμβανομένης υπόψη της οικονομίας του άρθρου 85, θα ήταν λογικό η εκτίμηση αυτή να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της έρευνας για την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το σύστημα έκτακτης βοήθειας, συνδυαζόμενο με την υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, δεν εμπίπτει σε κανένα από τους ιδιαίτερους οικονομικούς τομείς για τους οποίους η πρακτική της Επιτροπής ή η νομολογία του Δικαστηρίου δέχθηκαν ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, η υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας δεν εμπίπτει στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (απόφαση του Δικαστήριου της 28ης Ιανουαρίου 1986, 161/84, Pronuptia, Συλλογή 1986, σ. 353).

97 Τέλος, η Επιτροπή αμφισβητεί ότι ένα σύστημα ασφαλίσεως, όπως αυτό που θέσπισε η προσφεύγουσα, συνεπάγεται αναγκαστικά, σε βάρος των δικαιούχων του, υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως των δερμάτων στον συνεταιρισμό. Εξάλλου, το νέο σύστημα που θέσπισε η προσφεύγουσα από τον Οκτώβριο 1988 δεν επέβαλε τέτοια υποχρέωση. Εκτός αυτού, το γεγονός ότι τα μέλη του συνεταιρισμού που δεν συμμετέχουν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας, δηλαδή περίπου το ένα τέταρτο των μελών του συνεταιρισμού, λαμβάνουν ποσά ισοδύναμα προς τα ποσά με τα οποία χρεώνονται οι λογαριασμοί εκμεταλλεύσεως των μελών που συμμετέχουν στο σύστημα αυτό αποδεικνύει, κατά την άποψη της Επιτροπής, ότι το σύστημα αυτό χρηματοδοτείται από την πώληση σε πλειστηριασμό των δερμάτων που παρήγαγαν τα μέλη και ότι δεν χρειάζεται καθόλου να πωλείται το σύνολο των δερμάτων στους πλειστηριασμούς αυτούς για να μπορεί να λειτουργήσει το σύστημα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

98 Προκαταρκτικώς, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι η απόφαση επισημαίνει μεν ότι, στην πράξη, η προσφεύγουσα κατέχει δεσπόζουσα θέση στην οικεία αγορά, θεωρεί όμως την επίδικη διάταξη ως αντίθετη όχι στο άρθρο 86 της Συνθήκης, αλλά στο άρθρο 85. Το Δικαστήριο όμως έκρινε, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 86, ότι το γεγονός ότι ένας επιχειρηματίας δεσμεύει τους αγοραστές, έστω και κατ' αίτησή τους, με υποχρέωση αποκλειστικότητας είναι αντίθετο στους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Rec. 1979, σ. 461, και της 3ης Ιουλίου 1991, C-62/86, AKZO κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-3359), αλλά η νομολογία αυτή, περιοριζόμενη στο άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν μπορεί να μεταφερθεί σε όλες τις περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 85. Πράγματι, αντίθετα απ' ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, οι υποχρεώσεις αποκλειστικότητας, μερικές από τις οποίες μπορούν εξάλλου να υπαχθούν στους απαλλακτικούς κανονισμούς 1983/83 και 1984/83, δεν είναι, από μόνες τους, αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Πράγματι, η Επιτροπή συνάγει από τον τελευταίο αυτόν απαλλακτικό κανονισμό ότι η υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως εμπίπτει, από τη φύση της, στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, πρέπει όμως να υπενθυμιστεί σχετικά ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, ναι μεν η χορήγηση της εξαιρέσεως του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε μια συγκεκριμένη συμφωνία προϋποθέτει την προηγούμενη αναγνώριση ότι η συμφωνία αυτή εμπίπτει στην απαγόρευση που θεσπίζει το άρθρο 85, παράγραφος 1, η δυνατότητα όμως που προβλέπει το άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης να χορηγηθεί εξαίρεση κατά κατηγορίες δεν συνεπάγεται ότι κάθε συμφωνία που εμπίπτει σ' αυτές τις κατηγορίες συγκεντρώνει αναγκαστικά, λόγω του γεγονότος αυτού, τις προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1 (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 32/65, Ιταλία κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Rec. 1966, σ. 563).

99 Κατά πάγια νομολογία (βλ., τελευταία, σχετικά με σύμβαση αποκλειστικής προμήθειας μπύρας, την απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Φεβρουαρίου 1991, C-234/89, Δηλιμίτης, Συλλογή 1991, σ. I-935· βλ. επίσης τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, Société Technique Minière, που προαναφέρθηκε, και της 11ης Δεκεμβρίου 1980, 31/80, L' Oréal, Rec. 1980, σ. 3775), για να εκτιμηθεί μια υποχρέωση αποκλειστικότητας υπό το πρίσμα του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, πρέπει να ληφθεί υπόψη το πραγματικό οικονομικό πλαίσιο εντός του οποίου η υποχρέωση αυτή μπορεί να παράγει τα αποτελέσματά της. Πράγματι, ανάλογα με τις συνθήκες και τους πραγματικούς όρους λειτουργίας της οικείας αγοράς, η υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας, εξασφαλίζοντας στον παραγωγό την πώληση των προϊόντων του και στον διανομέα τον εφοδιασμό του, είναι δυνατό να ενισχύει τον ανταγωνισμό με τις τιμές και τις υπηρεσίες που προσφέρονται στον καταναλωτή στην οικεία αγορά, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό σε μεγαλύτερη ρευστότητα της αγοράς αυτής.

100 Δεν χωρεί απόκλιση από την αρχή ότι η έκταση της εν λόγω υποχρεώσεως πρέπει να εκτιμηθεί στο πραγματικό πλαίσιο εντός του οποίου παράγει τα αποτελέσματά της, για τον λόγο ότι η επιβαλλόμενη υποχρέωση δικαιολογείται από τη μέριμνα για την τήρηση της καλούμενης αρχής της « συνεταιριστικής πίστεως ». Πράγματι, η αρχή αυτή δεν είναι δυνατό να έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη δικαιολόγηση της παραβάσεως των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης εκ μέρους των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, υπέρ των οποίων έχει επιβληθεί στα μέλη τους ρήτρα αποκλειστικότητας.

101 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η διάταξη που περιέχεται στο άρθρο 5, στοιχείο δ', των κανόνων που αφορούν το σύστημα της έκτακτης βοήθειας επέβαλε, μέχρι την κατάργησή της τον Οκτώβριο 1988, στα μέλη που επιθυμούσαν να λάβουν την έκτακτη βοήθεια που οργάνωνε η προσφεύγουσα την υποχρέωση να προμηθεύουν στην προσφεύγουσα το σύνολο των δερμάτων των ζώων που εξέτρεφαν, με σκοπό την πώλησή τους στους δημόσιους πλειστηριασμούς που διοργάνωνε η προσφεύγουσα, επί ποινή εκπτώσεως από τα δικαιώματά τους για έκτακτη βοήθεια. Η υποχρέωση αυτή αφορούσε τόσο τις πωλήσεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, κατά το οποίο επήλθε ο κίνδυνος, όσο και τις πωλήσεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του προηγουμένου οικονομικού έτους.

102 Υπό το πρίσμα των παρατηρήσεων αυτών, το Πρωτοδικείο πρέπει να εκτιμήσει αν η υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, που επιβάλλεται στα μέλη του συνεταιρισμού που επιθυμούν να λάβουν την έκτακτη βοήθεια που οργανώνει η προσφεύγουσα, έχει ως αντικείμενο τον επηρεασμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και, ως εκ περισσού, αν η επίδικη διάταξη παράγει αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Αντίθετα, στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως, που αφορά αποκλειστικά την εκτίμηση της επίδικης διατάξεως υπό το πρίσμα του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν είναι έργο του Πρωτοδικείου να εξετάσει αν η διάταξη αυτή πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

103 Όσον αφορά, καταρχάς, την εκτίμηση του αντικειμένου της επίδικης διατάξεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, για να καθοριστεί αν μια συμφωνία έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού, πρέπει να εξεταστούν οι σκοποί που επιδιώκονται από αυτή τη συμφωνία, υπό το φως του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να εφαρμοστεί η συμφωνία αυτή (απόφαση της 28ης Μαρτίου 1984, 29/83 και 30/83, CRAM και Rheinzink κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1679, σκέψη 26). Υπό τις συνθήκες της παρούσας υποθέσεως, η ανάλυση του

οικονομικού πλαισίου που πρέπει να γίνει συνίσταται, κατά την άποψη του Πρωτοδικείου, στο να εξεταστεί σε ποιο μέτρο η επίδικη διάταξη, θεσπίζοντας υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, εντάσσεται στην οικονομία του συστήματος της έκτακτης βοήθειας και στον τρόπο λειτουργίας του συνεταιρισμού και μπορεί να επηρεάσει τους όρους λειτουργίας της δανικής αγοράς γουναρικών.

104 Ως προς το ζήτημα αυτό, σχετικά με το περιεχόμενο της επίδικης διατάξεως και με τις επιπτώσεις της στην αυτονομία αποφάσεως των μελών, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι κάθε μορφή πωλήσεως, διαφορετική από την πώληση στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η προσφεύγουσα, αποκλείεται για τους συμμετέχοντες το σύστημα έκτακτης βοήθειας για περίοδο δύο οικονομικών ετών, ενώ η περίοδος κατά την οποία εξασφαλίζεται η κάλυψη του κινδύνου περιορίζεται, για κάθε οικονομικό έτος, σε ετήσια περίοδο. Η προσφεύγουσα δεν προέβαλε καμία δικαιολογία για την υποχρέωση που επιβάλλεται με τον τρόπο αυτό στα μέλη του συνεταιρισμού, τα οποία επιθυμούν την αποκατάσταση της ζημίας που οφείλεται σε επιζωοτία επελθούσα κατά τη διάρκεια συγκεκριμένου οικονομικού έτους, να έχουν παραδώσει, με σκοπό την πώληση στους δημόσιους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η προσφεύγουσα, όχι μόνο το σύνολο των δερμάτων ζώων που επώλησαν κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους κατά το οποίο επήλθε ο κίνδυνος, αλλά και το σύνολο των δερμάτων που επώλησαν κατά τη διάρκεια του προηγουμένου οικονομικού έτους. Για να εκτιμηθεί όμως το ακριβές περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής για τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας της αγοράς, πρέπει να ληφθεί υπόψη η αποτρεπτική επίδραση που ασκεί μια τέτοια υποχρέωση αναγκαστικά στα μέλη, εφόσον αυτά δεν αγνοούν ότι, σε περίπτωση « διακοπής της υπαγωγής τους στο σύστημα », διατρέχουν τον κίνδυνο να μην είναι ασφαλισμένα για επιζωοτία που επήλθε κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους κατά το οποίο υπήχθησαν εκ νέου στο σύστημα. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει σε κάθε περίπτωση να σχετικοποιείται το επιχείρημα ότι τα μέλη του συνεταιρισμού είναι ελεύθερα να συμμετέχουν στο σύστημα και να διακόπτουν την υπαγωγή τους σ' αυτό. Κατά συνέπεια, η εν λόγω διάταξη, που ουδόλως είναι χρήσιμη για την εύρυθμη λειτουργία του μηχανισμού της έκτακτης βοήθειας, συμβάλλει στην αδράνεια του συστήματος και, επομένως, μπορεί να καταστήσει άκαμπτη τη συμπεριφορά των επιχειρηματιών, των οποίων περιορίζει προφανώς την αυτονομία αποφάσεως.

105 Κατά τα λοιπά, το Πρωτοδικείο επισημαίνει, αφενός, ότι οι τροποποιήσεις του καταστατικού που υιοθέτησε η προσφεύγουσα στις 28 Οκτωβρίου 1988, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να θέσουν τέρμα στην επίδικη υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, χωρίς να έχει υποστηρίξει η προσφεύγουσα ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι αυτό οδηγεί σε οποιαδήποτε δυσλειτουργία του συστήματος έκτακτης βοήθειας και, αφετέρου, ότι το γεγονός ότι η HBA, που θέσπισε επίσης σύστημα έκτακτης βοήθειας, επιβάλλει στους ασφαλισμένους της, σύμφωνα με την ίδια την προσφεύγουσα, υποχρέωση διαθέσεως που δεν είναι αποκλειστική, αλλά περιορίζεται στο 40 % του συνόλου των πωλήσεων, αρκούν, αφ' εαυτών, για να αποδείξουν ότι η καθιέρωση υπο-

χρεώσεως αποκλειστικής προμηθεύσεως του είδους για το οποίο πρόκειται δεν έχει καμία σχέση με την οργάνωση και την εύρυθμη λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος.

106 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η υποχρέωση αποκλειστικής προμηθεύσεως που επιβάλλεται στα συμμετέχοντα μέλη δικαιολογείται από το γεγονός ότι είναι τεχνικώς αδύνατο να ασφαλίσει μόνον ορισμένα ζώα από το κοπάδι ενός εκτροφέα και προσθέτει ότι είναι νομικώς αδύνατο να θεσπίσει σύστημα ασφαλίσεως « per capita », διότι, όπως υποστηρίζει, η εθνική δανική νομοθεσία της απαγορεύει να ασκεί ασφαλιστική δραστηριότητα. Πρέπει σχετικά να διευκρινιστεί, πρώτον, ότι η προσφεύγουσα δέχεται ότι, αντίθετα από την κατάσταση της αγοράς κατά τη θέσπιση του συστήματος έκτακτης βοήθειας το 1959, τα μέλη του συνεταιρισμού μπορούν σήμερα να ασφαλίζονται προσωπικά κατά του κινδύνου επιζωοτίας, όπως εξάλλου επιβεβαιώνει ο κανόνας του καταστατικού, σύμφωνα με τον οποίο η αποζημίωση που καταβάλλει η προσφεύγουσα είναι πάντοτε επικουρική σε σχέση με την αποζημίωση που εισπράττεται δυνάμει προσωπικής ασφαλίσεως. Κατά συνέπεια, η απόφαση που έλαβε η προσφεύγουσα να διατηρήσει, τουλάχιστον μέχρι την τροποποίηση του καταστατικού της 28ης Οκτωβρίου 1988, ένα σύστημα έκτακτης βοήθειας που επιβάλλει υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως των δερμάτων οφείλεται σε επιλογή που ουδόλως συνδέεται με την εύρυθμη λειτουργία του συνεταιρισμού, εφόσον, αφενός, στους εκτροφείς προσφέρονται πλέον άλλα συστήματα ασφαλίσεως και, αφετέρου, η καθιέρωση συστήματος αλληλοβοηθητικού τύπου για την ασφάλιση κατά των κινδύνων επιζωοτίας είναι εντελώς ανεξάρτητη από την υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως που τη συνοδεύει. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι δυνάμει της αρχής της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου η προσφεύγουσα δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να δικαιολογεί, με την επίκληση της εθνικής νομοθεσίας που εφαρμόζεται στην περίπτωσή της, παραβάσεις των υποχρεώσεων που υπέχει από το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (βλ., τελευταία, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1991, T-30/89, Hilti κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1439).

107 Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η επίδικη διάταξη, επιβάλλοντας στα μέλη του συνεταιρισμού που συμμετέχουν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως του συνόλου των δερμάτων των ζώων που εκτρέφουν, όπως αυτή μόλις εξετάστηκε εντός του οικονομικού της πλαισίου, περιορίζει αισθητά την αυτονομία της συμπεριφοράς των μελών του συνεταιρισμού στην αγορά, ενώ είναι ξένη προς την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος έκτακτης βοήθειας. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη του περιεχομένου και της σημασίας της, μια τέτοια διάταξη πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό, την παρεμπόδιση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και, κατά συνέπεια, μπορεί να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

108 Όσον αφορά, στη συνέχεια, το περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα της επίδικης διατάξεως, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει προκαταρκτικώς ότι η λήψη υπόψη των αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας δεν είναι απαραίτητη, εφόσον, όπως μόλις διαπιστώθηκε, η συμφωνία αυτή έχει πράγματι αντικείμενο περιοριστικό του ανταγωνισμού (βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Ιανουαρίου 1985, 123/83, BNIC, Συλλογή 1985, σ. 391, και της 27ης Ιανουαρίου 1987, Verband der Sachversicherer κατά Επιτροπής, που προαναφέρθηκε), το Πρωτοδικείο όμως κρίνει σκόπιμο να εξετάσει επίσης το αν η επίδικη διάταξη έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό, την παρεμπόδιση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Όπως υποστήριξε η Επιτροπή, το κρίσιμο ερώτημα, όσον αφορά τα αποτελέσματα της επίδικης διατάξεως υπό το πρίσμα του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν είναι το αν τα μέλη του συνεταιρισμού μπορούν ελεύθερα να συμμετέχουν στο σύστημα έκτακτης βοήθειας. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν, όπως δέχεται η απόφαση, η υποχρέωση αποκλειστικής παραδόσεως που επιβάλλεται με τον τρόπο αυτόν περιορίζει τον ανταγωνισμό για τα μέλη του συνεταιρισμού, των οποίων περιορίζει την αυτονομία αποφάσεως, και για τους τρίτους, των οποίων δυσχεραίνει την πρόσβαση στη δανική αγορά.

109 Ως προς το θέμα αυτό, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι η εν λόγω υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως έχει, εντός του οικονομικού της πλαισίου, αποτελέσματα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό στην αγορά. Πράγματι, αφενός, όπως ήδη υπενθυμίστηκε, η προσφεύγουσα κατέχει ισχυρή θέση στην αγορά πωλήσεως δερμάτων ζώων και, αφετέρου, το 75 % των μελών της προσφεύγουσας συμμετέχει στο σύστημα έκτακτης βοήθειας, το οποίο οδηγεί, όπως ήδη εκτέθηκε, σε ακαμψία της συμπεριφοράς των επιχειρηματιών. Κατά συνέπεια, η εν λόγω διάταξη έχει πράγματι περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα, καθιστώντας δυσχερέστερη για τους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας την πρόσβαση στην οικεία δανική αγορά. Επομένως, μπορεί να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

110 Το Πρωτοδικείο συνάγει από τα προηγούμενα το συμπέρασμα ότι η απόφαση, θεωρώντας ότι το άρθρο 5, στοιχείο δ', των κανόνων που αφορούν την έκτακτη βοήθεια έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν στηρίζεται σε ανακριβή πραγματικά περιστατικά ούτε πάσχει από νομικό σφάλμα ή προφανώς εσφαλμένη εκτίμηση.

4.1.3. Ως προς τις υποχρεώσεις αποκλειστικής διαθέσεως από τις οποίες εξαρτάται το δικαίωμα προκαταβολής για τα μικρής ηλικίας ζώα και η συμμετοχή στη hit list

111 Η απόφαση θεωρεί ότι η υποχρέωση των μελών να παραδίδουν στη DPA το σύνολο της παραγωγής τους, εμπιστευόμενα στον οργανισμό αυτόν τη μέριμνα για την πώλησή της, αφενός, όταν τα μέλη έλαβαν προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα και, αφετέρου, όταν τα μέλη επιθυμούν να συμπεριληφθούν στη hit list συνιστά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ιδίως διότι η υποχρέωση αυτή εμποδίζει την πρόσβαση των ανταγωνιστών στην αγορά, αποκλείοντας τους ανταγωνιστές από την κύρια πηγή εφοδιασμού γουναρικών στη Δανία.

112 Ο μηχανισμός της προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα επιτρέπει στα μέλη της DPF να λαμβάνουν προκαταβολή υπολογιζόμενη κατά τρόπον ώστε να καλύπτει τα έξοδα διατροφής κατά την περίοδο από τη γέννηση των γουνοφόρων ζώων μέχρι την ηλικία κατά την οποία ο εκτροφέας μπορεί να τα σκοτώσει και να πωλήσει τα δέρματά τους. Το έντυπο της αιτήσεως προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα έχει, όπως προκύπτει από τα έγγραφα που προσκόμισε η DPF, το ακόλουθο περιεχόμενο:

« Το υπογράφον μέλος της Dansk Pelsdyravlerforening ζητεί με την παρούσα να λάβει προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα.

(παραλείπεται)

Συμφωνώ η προαναφερθείσα προκαταβολή να καταβληθεί υπό τους ακόλουθους όρους:

1. Υπάγομαι στο σύστημα έκτακτης βοήθειας της DANSK PELSDYRAVLERFORENING.

2. Υποχρεούμαι να αποστείλω το σύνολο της παραγωγής μου σε δέρματα για να πωληθεί από τη DANSK PELS AUKTIONER.

(παραλείπεται) »

113 Ο μηχανισμός της hit list έχει ως αντικείμενο να προτρέψει τους εκτροφείς γουνοφόρων ζώων να συνεχίσουν τη βελτίωση της παραγωγής γουναρικών τους, δημιουργώντας ανταγωνισμό μεταξύ τους και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τις εμπειρίες των καλυτέρων κτηνοτροφικών επιχειρήσεων. Το μέλος της DPF που επιθυμεί να συμπεριληφθεί στη hit list πρέπει να υποβάλει δήλωση που να βεβαιώνει ότι παρέδωσε όλη του την παραγωγή δερμάτων, για να πωληθεί κατά τις πωλήσεις με πλειστηριασμό που διοργανώνει η προσφεύγουσα.

Επιχειρήματα των διαδίκων

114 Η προσφεύγουσα εξηγεί ότι το σύστημα προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα καθιερώθηκε για να επιλυθούν τα ταμιακά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκτροφείς κατά την περίοδο μεταξύ της γεννήσεως των ζώων και της πωλήσεως των δερμάτων τους. Η υποχρέωση διαθέσεως όλης της παραγωγής που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του έτους κατά το οποίο το μέλος του συνεταιρισμού επιθυμεί να λάβει προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα, με σκοπό την πώληση της παραγωγής στους πλειστηριασμούς της προσφεύγουσας, αποτελεί, για την προσφεύγουσα, τον μόνο τρόπο για να είναι βέβαιη ότι το μέλος θα επιστρέψει την προκαταβολή που έλαβε. Η δανική νομοθεσία δεν επιτρέπει στην προσφεύγουσα να αποκτήσει « δικαίωμα προτιμήσεως » επί των δερμάτων των ζώων. Η υποχρέωση περιορίζεται σ' ένα έτος, περίοδο που καθορίζεται από τον φυσικό κύκλο εκτροφής. Η κατάσταση αυτή μπορεί να συγκριθεί με τις περισσότερες συμβάσεις του ίδιου τύπου που συνάπτονται συνήθως στον τομέα της γεωργίας. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι οι παραβάσεις της υποχρεώσεως διαθέσεως δεν επιφέρουν ως κύρωση τον αποκλεισμό από την DPF. Εξάλλου, οι παραβάσεις αυτές δεν συνεπάγονται κυρώσεις, εκτός από το γεγονός ότι δεν πληρούνται πλέον οι προϋποθέσεις λήψεως έκτακτης βοήθειας. Εκτός αυτού, η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι οι εκτροφείς που λαμβάνουν προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα μπορούν να απαλλαγούν από την υποχρέωση παραδόσεως επιστρέφοντας την προκαταβολή αυτή. Τέλος, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι οι κανόνες που αφορούν την προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα δεν είναι αντίθετοι προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

115 Τέλος, όσον αφορά την υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως από την οποία εξαρτάται η συμμετοχή στο σύστημα της hit list, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι μια από τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στο σύστημα αυτό είναι η διάθεση μιας ελάχιστης ποσότητας δερμάτων. Για να υπάρχει ορθή ένδειξη σχετικά με τους εκτροφείς που έχουν την καλύτερη παραγωγή, είναι απαραίτητη η υποχρέωση διαθέσεως ολόκληρης της παραγωγής, ώστε να μην είναι δυνατόν οι εκτροφείς να παρουσιάζουν μόνο τα καλύτερα δέρματά τους, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το τμήμα της παραγωγής τους που είναι χαμηλότερης ποιότητας. Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, αντίθετα απ' ό,τι προέτεινε η Επιτροπή, δεν είναι δυνατό, για τεχνικούς λόγους, να περιο-

ριστεί η υποχρέωση διαθέσεως δερμάτων μόνο στα δείγματα κάθε είδους και χρώματος.

116 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ρήτρα αποκλειστικότητας που περιλαμβάνει το σύστημα προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα είναι ασυμβίβαστη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, στο μέτρο που ο εκτροφέας υποχρεούται να παραδώσει το σύνολο της παραγωγής δερμάτων του στην προσφεύγουσα. Δεν έχει σημασία το γεγονός ότι οι παραβάσεις της υποχρεώσεως διαθέσεως δεν συνεπάγονται ως κύρωση τον αποκλεισμό από την ένωση ή ότι ο εκτροφέας γουνοφόρων ζώων που έλαβε προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα μπορεί να ελευθερωθεί επιστρέφοντας την προκαταβολή αυτή. Εξακολουθεί η υποχρέωση του εκτροφέα να πωλήσει το συνολο της παραγωγής του μέσω των πλειστηριασμών της προσφεύγουσας, διότι η προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι υπάγεται στο σύστημα έκτακτης βοήθειας. Η Επιτροπή, εξάλλου, παρατηρεί ότι, αντίθετα από τις γενικές συμβάσεις συνήθους αγοράς ή πωλήσεως, η εν λόγω υποχρέωση δεν αφορά αριθμό ή ποσότητα καθορισμένη εκ των προτέρων για συμφωνηθείσα τιμή πωλήσεως.

117 Όσον αφορά τον μηχανισμό της hit list, η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιβαλλόμενη στους συμμετέχοντες υποχρέωση διαθέσεως του συνόλου της παραγωγής γουναρικών τους περιορίζει τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Θεωρεί ότι το αποτέλεσμα επί του ανταγωνισμού είναι αισθητό, εφόσον οι μισοί εκτροφείς, συνήθως οι σημαντικότεροι, επιθυμούν να συμμετάσχουν στο σύστημα αυτό.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

118 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι δεν αμφισβητείται μεταξύ των διαδίκων ότι η δυνατότητα ενός μέλους να λάβει προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα εξαρτάται από την προϋπόθεση διαθέσεως του συνόλου της παραγωγής που πραγματοποιεί κατά τη διάρκεια του έτους κατά το οποίο λαμβάνει την προκαταβολή, προκειμένου να πωληθεί στους πλειστηριασμούς από την προσφεύγουσα. Βέβαια, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η υποχρέωση αυτή είναι, για την ίδια, ο μόνος τρόπος για να είναι βέβαιη ότι το μέλος θα επιστρέψει την προκαταβολή, εφόσον η δανική νομοθεσία δεν της επιτρέπει να αποκτήσει « δικαίωμα προτιμήσεως » επί των δερμάτων των ζώων. Πρέπει πράγματι να επισημανθεί ότι, καταρχήν, αποτελεί συνήθη εμπορική πρακτική να απαιτούνται εγγυήσεις για την εξασφάλιση της επιστροφής των προκαταβολών. Εντούτοις,

το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι δικαιολογημένα η Επιτροπή υποστήριξε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η τιμή των δερμάτων είναι επτά φορές υψηλότερη από το ποσό της προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα και ότι η DPF διαθέτει εγγύηση επί των ατομικών λογαριασμών των μελών της. Πράγματι, το άρθρο 8 των κανόνων που αφορούν το « κεφάλαιο των εκτροφέων » διευκρινίζει, στο τρίτο από το τέλος εδάφιό του, ότι αν ένα μέλος οφείλει οποιοδήποτε ποσό στην DPF ή στην DPA και δεν είναι δυνατό να εισπραχθεί το ποσό αυτό με άλλον τρόπο, είναι δυνατό να χρεωθεί με το ποσό αυτό ο λογαριασμός κεφαλαίου του μέλους, μετά από εκκαθάριση του λογαριασμού εκμεταλλεύσεώς του. Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 7 και 25 του καταστατικού της DPF προκύπτει ότι, αν ένα μέλος-οφειλέτης του συνεταιρισμού αρνείται να εξοφλήσει το χρέος του και δεν κατέστη δυνατό να εισπραχθεί αυτό με τα κλασσικά δικονομικά μέσα, η ένωση δικαιούται να αποκλείσει το εν λόγω μέλος και, κατά την επιστροφή των ποσών που είναι κατατεθειμένα στον λογαριασμό εκμεταλλεύσεως και στον λογαριασμό κεφαλαίου του μέλους, να κρατήσει συμψηφιστικά το ποσό της απαιτήσεώς της έναντι αυτών. Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η προσφεύγουσα, αντίθετα απ' ό,τι η ίδια υποστήριξε, ουδόλως χρειάζεται συμπληρωματική οικονομική εγγύηση, σαν την επίδικη υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, για να είναι βέβαιη ότι θα γίνει επιστροφή των προκαταβολών που δόθηκαν για μικρής ηλικίας ζώα. Η υποχρέωση αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι, αφενός, τα μέλη που λαμβάνουν προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα δεν μπορούν να αποφασίσουν, εντελώς ανεξάρτητα, την πολιτική πωλήσεών τους και ότι, αφετέρου, δυσχεραίνεται η πρόσβαση των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας στη δανική αγορά. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η προϋπόθεση της αποκλειστικότητας από την οποία εξαρτάται η χορήγηση προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα μπορεί να έχει αποτέλεσμα περιοριστικό του ανταγωνισμού, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

119 Όσον αφορά τα επιχειρήματα ότι, αφενός, οι παραβάσεις της υποχρεώσεως διαθέσεως δεν τιμωρούνται με τον αποκλεισμό από την DPF και, αφετέρου, οι εκτροφείς που λαμβάνουν προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα θα μπορούσαν να ελευθερωθούν από την υποχρέωση διαθέσεως επιστρέφοντας την προκαταβολή αυτή, το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι οι πρακτικές αυτές ουδόλως περιορίζουν τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της υποχρεώσεως αποκλειστικής διαθέσεως που απορρέει από την επίδικη διάταξη. Όσον αφορά το επιχείρημα ότι επιτρέπεται να συγκριθεί η διάρκεια της υποχρεώσεως με αυτή των περισσοτέρων από τις συμβάσεις που συνάπτονται συνήθως στον τομέα της γεωργίας, το Πρωτοδικείο υπογραμμίζει ότι η ενδεχόμενη ύπαρξη, σε άλλες αγορές, συμβάσεων που μπορούν να συγκριθούν με την προκείμενη δεν είναι κρίσιμη για την εκτίμηση του περιοριστικού του ανταγωνισμού χαρακτήρα της εν λόγω υποχρεώσεως, στο ίδιο της το πλαίσιο, εφόσον αυτή η προβαλλόμενη σύγκριση αφορά αγορές που διακρίνονται πλήρως από την οικεία αγορά. Αντίθετα, όσον αφορά αυτή την τελευταία αγορά, πρέπει εκ νέου να υπενθυμιστεί η ισχυρότατη θέση της προσφεύγουσας, που ενισχύει τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα της επίδικης διατάξεως.

120 Όσον αφορά τους κανόνες συμμετοχής στη hit list, και ιδίως την υποχρέωση των συμμετεχόντων να παραδίδουν το σύνολο της παραγωγής τους προς πώληση στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η προσφεύγουσα, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι αυτή η υποχρέωση διαθέσεως απαγορεύει στους περιλαμβανομένους στη hit list να χρησιμοποιούν δίκτυο πωλήσεως διαφορετικό από τους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η προσφεύγουσα. Κατά συνέπεια, υπό τις ίδιες συνθήκες με αυτές που μόλις περιγράφηκαν, η διάταξη αυτή μπορεί να έχει αποτέλεσμα περιοριστικό του ανταγωνισμού.

121 Το Πρωτοδικείο θεωρεί επίσης αβάσιμο το επιχείρημα της προσφεύγουσας που στηρίζεται στο γεγονός ότι η διάθεση του συνόλου της παραγωγής των συμμετεχόντων είναι απαραίτητη για να καταστεί δυνατή η ορθή εκτίμηση της ποιότητας του συνόλου της παραγωγής των εκτροφέων, διότι, για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, δεν είναι απαραίτητο να πωληθούν μέσω της προσφεύγουσας τα δέρματα τα οποία αφορά το σύστημα της hit list. Η δραστηριότητα αυτή δεν έχει, πράγματι, καμία σχέση με τον έλεγχο της ποιότητας των εν λόγω δερμάτων.

122 Όπως ήδη επισημάνθηκε, η εκτίμηση των αποτελεσμάτων της υποχρεώσεως αποκλειστικής διαθέσεως επιβάλλει την ανάγκη να ληφθεί υπόψη το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η υποχρέωση αυτή. Η υποχρέωση αυτή μπορεί ιδίως να συμβάλλει, μαζί με άλλες, στην πρόκληση σωρευτικού αποτελέσματος επί της λειτουργίας του ανταγωνισμού (βλ. ιδίως την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Φεβρουαρίου 1991, Δηλιμίτης, σκέψη 14). Συναφώς, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, υπό τις συνθήκες της παρούσας υποθέσεως, η υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως που συνδέεται με το σύστημα της hit list, καθώς και οι προστιθέμενες σ' αυτήν υποχρεώσεις αποκλειστικής διαθέσεως που αφορούν τους μηχανισμούς της έκτακτης βοήθειας και της προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα, περιορίζουν, από μόνες τους και χάρη στο σωρευτικό τους αποτέλεσμα, τον ανταγωνισμό, εφόσον δυσχεραίνεται η πρόσβαση των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας στην αγορά, λόγω του ότι έχουν σε ευρεία κλίμακα αποκλειστεί από την κύρια πηγή εφοδιασμού γουναρικών στη Δανία.

123 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς ότι η υποχρέωση των μελών να παραδίδουν στην DPA το σύνολο της παραγωγής τους, εμπιστευόμενα στον οργανισμόν αυτό τη μέριμνα για την πώλησή της, αφενός, όταν τα μέλη ζητούν να λάβουν προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα και, αφετέρου, όταν τα μέλη επιθυμούν να περιληφθούν στη hit list μπορεί να περιορίσει τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

4.1.4. Ως προς το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς

124 Η απόφαση θεωρεί, στο σημείο 10, στοιχείο ii, ότι:

« η υποχρέωση διαθέσεως της παραγωγής κατά 100 % (...), η οποία περιέχεται και στη συμφωνία ελέγχου εκδοράς, αποκλείει τη δυνατότητα επιλογής των μελών και τα εμποδίζει να ασκούν με τρόπον ανεξάρτητο την πολιτική τους για τις πωλήσεις. Η υποχρέωση αυτή δεν επιτρέπει στους ανταγωνιστές να εισέλθουν στη δανική αγορά, διότι δεσμεύεται η κυριότερη πηγή προμήθειας γουναρικών στη Δανία ».

Στο σημείο 14, η απόφαση διευκρινίζει ότι:

« Οι παραβάσεις άρχισαν το αργότερο στις ακόλουθες ημερομηνίες:

(παραλείπεται)

iv) η υποχρέωση διαθέσεως του 100 % της παραγωγής όσον αφορά τη συμφωνία ελέγχου της εκδοράς την 1η Ιανουαρίου 1973. »

125 Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι ο μηχανισμός ελέγχου της εκδοράς στηρίζεται, αφενός, σε μια συμφωνία-τύπο για τον έλεγχο της εκδοράς, που κατάρτισε η DPA και, αφετέρου, σ' ένα σύνολο ατομικών συμβάσεων που συνήφθησαν μεταξύ της DPA και των εκτροφέων που επιθυμούν να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του κέντρου εκδοράς. Αυτές οι ατομικές συμφωνίες πρέπει να είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις της συμφωνίας-τύπου. Ένα κέντρο εκδοράς, το οποίο, συγκεκριμένα, διαχειρίζεται ένας εκτροφέας, μέλος της DPF, είναι ειδικευμένο κέντρο που πραγματοποιεί όχι μόνο την επεξεργασία των δερμάτων των ζώων του εκτροφέα αυτού, αλλά και την επεξεργασία των δερμάτων άλλων εκτροφέων, οι οποίοι δεν επιθυμούν να πραγματοποιήσουν την επεξεργασία των δερμάτων τους οι ίδιοι ή θεωρούν ότι δεν είναι σε θέση να το πράξουν. Η DPA υποχρεούται σε διαρκή έλεγχο των κέντρων εκδοράς.

126 Το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς ορίζει ότι:

« Το κέντρο εκδοράς αναλαμβάνει αποκλειστικά τη διαφύλαξη των συμφερόντων της DPA και μεταξύ άλλων δεν πρέπει να δείχνει τα δέρματά του ή τα δέρματα που του παραδόθηκαν σε οποιονδήποτε πλην των εκπροσώπων της DPA. Το κέντρο εκδοράς αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην πραγματοποιεί πωλήσεις ή άλλου είδους αποστολές δερμάτων σε αγοραστές ή άλλες οργάνώσεις μεταπωλήσεως πλην της DPA. »

Επιχειρήματα των διαδίκων

127 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η καθής σφάλλει αναφερόμενη, στο σημείο 10, στοιχείο ii, της αποφάσεως, στην « υποχρέωση διαθέσεως της παραγωγής κατά 100 % (...), η οποία περιέχεται στη συμφωνία ελέγχου εκδοράς ». Κατά την άποψή της, σκοπός της ήταν να κάνει όσο το δυνατό περισσότερα μέλη να επεξεργάζονται τα ίδια τα δέρματά τους, διότι αυτό το σημαντικό στοιχείο της παραγωγής αποτελεί παράγοντα ορθολογικής οργανώσεως και, εξάλλου, οι εκτροφείς μπορούν με τον τρόπο αυτό να ελαχιστοποιούν τα έξοδά τους. Για να ενθαρρυνθούν οι εκτροφείς να επεξεργάζονται οι ίδιοι τα δέρματά τους, τους παρέχεται συνεχής βοήθεια, μεταξύ άλλων με τη διοργάνωση ειδικών μαθημάτων. Σύμφωνα με τη συμφωνία για τον έλεγχο της εκδοράς, η προσφεύγουσα προβαίνει σε έλεγχο της ποιότητας της επεξεργασίας των δερμάτων που πραγματοποιείται από τις εν λόγω κτηνοτροφικές επιχειρήσεις, οι οποίες εκμεταλλεύονται για δικό τους λογαριασμό το κέντρο εκδοράς. Η συνεργασία αυτή επιτρέπει στο κέντρο εκδοράς να αναχθεί σε « κέντρο επαγγελματικής εκδοράς ». Σε αντάλλαγμα, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, τα κέντρα εκδοράς υποχρεούνται να μην ασκούν άμεσα δραστηριότητες ανταγωνιστικές προς τις πωλήσεις σε πλειστηριασμούς της προσφεύγουσας, ενεργώντας ως ενδιάμεσοι ή ως κέντρα αποθηκεύσεως για τρίτους ανταγωνιστές της DPF. Ένα κέντρο εκδοράς που συμμετέχει στη συμφωνία ελέγχου της εκδοράς μπορεί να πραγματοποιεί επεξεργασία δερμάτων για οποιονδήποτε. Κάθε εκτροφέας μπορεί να του παραδίδει τα ζώα του, αφού τα σκοτώσει, και να λαμβάνει τα δέρματα από το κέντρο εκδοράς, έπειτα από επεξεργασία, και να τα πωλεί οπουδήποτε.

128 Κατά την άποψη της Επιτροπής, το άρθρο 5 της συμφωνίας για τον έλεγχο της εκδοράς περιορίζει την επιλογή των μελών της DPF και τα εμποδίζει να καθορίσουν, κατά τρόπο αυτόνομο, την πολιτική πωλήσεων που επιθυμούν να ακολουθήσουν. Η διάταξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι ο εκτροφέας που παρέδωσε τα ζώα του για εκδορά στο κέντρο εκδοράς δεν έχει τη δυνατότητα να ζητήσει από το κέντρο, παραδείγματος χάρη, να δείξει τα δέρματά του σε ανταγωνιστή της προσφεύγουσας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί σχετικά ότι δεν είναι ο ίδιος ο εκτροφέας που ζητεί από το κέντρο εκδοράς να μη δείξει την παραγωγή του και ότι, αν ένας εκτροφέας ζητούσε από το κέντρο εκδοράς να δείξει τα δέρματά του σε πιθανούς αγοραστές, θα αντιμετώ-

πιζε την άρνηση του κέντρου λόγω της επίδικης διατάξεως της συμφωνίας. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η διάταξη αυτή, περιοριστική του ανταγωνισμού, εμποδίζει τους εκτροφείς να παραδίδουν τα δέρματά τους σε άλλες επιχειρήσεις που διοργανώνουν πλειστηριασμούς πλην της προσφεύγουσας, δεδομένου ότι το κέντρο εκδοράς δεν έχει τη δυνατότητα να δείξει την παραγωγή τους σε άλλους ενδιαφερόμενους αγοραστές ή επιχειρήσεις που διοργανώνουν πλειστηριασμούς. Μια τέτοια απαγόρευση περιπλέκει ιδιαίτερα τη διάθεση των δερμάτων σε πλειστηριασμούς άλλους εκτός αυτών της προσφεύγουσας και ενισχύει τις υποχρεώσεις διαθέσεως που προβλέπονται αλλού. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εφόσον προβλεπόταν ήδη απαγόρευση του ανταγωνισμού στο καταστατικό, ήταν περιττό να επαναληφθεί στη συμφωνία για τον έλεγχο της εκδοράς, η προσφεύγουσα όμως επανέλαβε την απαγόρευση αυτή, αρνούμενη να καταργήσει τη διάταξη αυτή, όταν της το ζήτησε η Επιτροπή. Εξάλλου, το γεγονός ότι η επίδικη διάταξη περιέχει υποχρέωση που δυσχεραίνει τη διάθεση δερμάτων σε άλλες επιχειρήσεις διοργανώσεως πλειστηριασμών πλην αυτών της προσφεύγουσας επιβεβαιώνει ότι τα περιοριστικά αποτελέσματα της απαγορεύσεως του ανταγωνισμού ενισχύθηκαν από εναρμονισμένη πρακτική μη διαθέσεως στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας. Ο περιορισμός όμως αυτός του ανταγωνισμού αφορά το σύνολο των εκτροφέων, οι οποίοι πραγματοποιούν την εκδορά σε κέντρο εκδοράς, που μετέχει στη συμφωνία για τον έλεγχο της εκδοράς, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν αντιστοίχως περίπου το 30 % των εκτροφέων το 1984/1985 και το 20 % των εκτροφέων το 1987/1988.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

129 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, καταρχάς, ότι με την απόφασή του της 21ης Νοεμβρίου 1991, C-269/90, Technische Universität München (Συλλογή 1991, σ. I-5469, σκέψεις 13 και 14), το Δικαστήριο έκρινε ότι:

« (...) προκειμένου περί διοικητικής διαδικασίας που αφορά περίπλοκες τεχνικές αξιολογήσεις, η Επιτροπή πρέπει να διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως για να είναι σε θέση να εκπληρώνει τα καθήκοντά της.

Όμως, στις περιπτώσεις που τα κοινοτικά όργανα διαθέτουν τέτοια εξουσία εκτιμήσεως, ο σεβασμός των εγγυήσεων που απονέμει η κοινοτική έννομη τάξη στις διοικητικές διαδικασίες έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Μεταξύ των εγγυήσεων περιλαμβάνονται, κυρίως, η υποχρέωση για το αρμόδιο όργανο να εξετάσει με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα κρίσιμα στοιχεία της οικείας υποθέσεως (...) καθώς και το δικαίωμα να δει την απόφαση επαρκώς αιτιολογημένη. Μόνο κατ' αυτό τον τρόπο μπορεί το Δικαστήριο να επαληθεύσει αν συνέτρεχαν τα πραγματικά και νομικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως ».

Η αρχή της επαρκώς ειδικής αιτιολογίας, που καθιερώνει το άρθρο 190 της Συνθήκης, αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου, την τήρηση της οποίας εξασφαλίζει ο δικαστής, εξετάζοντας, στην ανάγκη, αυτεπαγγέλτως την παράβαση της υποχρεώσεως αυτής (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1959, 18/57, Nold κατά Ανωτάτης Αρχής, Rec. 1959, σ. 89, και του Πρωτοδικείου της 28ης Ιανουαρίου 1992, Τ-45/90, Speybrouck κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1992, σ. II-33).

Πρέπει επομένως να εξεταστεί αν η απόφαση, που εντάσσεται στο πλαίσιο συνθέτων οικονομικών εκτιμήσεων, ελήφθη σύμφωνα με τις αρχές που μόλις αναφέρθηκαν, στο μέτρο που αφορά τη συμφωνία-τύπο για τον έλεγχο της εκδοράς.

130 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι από την εξέταση του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ, της αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έκρινε ότι δύο τύποι απαγορεύσεων που επέβαλε το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς συνιστούσαν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης: αφενός, η απαγόρευση που επιβαλλόταν στο κέντρο εκδοράς να δείχνει τα δέρματα σε άλλους αγοραστές πλην αυτών της DPA και, αφετέρου, η απαγόρευση που επιβαλλόταν στο κέντρο εκδοράς να διοργανώνει πωλήσεις, ή κάθε άλλη μορφή αποστολής, για άλλους αγοραστές πλην αυτών της DPA.

131 Όσον αφορά την επιβαλλόμενη στο κέντρο εκδοράς απαγόρευση να δείχνει τα δέρματα σε άλλους αγοραστές πλην αυτών της DPA, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι αυτό το τμήμα του διατακτικού δεν αιτιολογείται καθόλου στην απόφαση και ότι οι μόνες αναπτύξεις της Επιτροπής ως προς το ζήτημα αυτό περιλαμβάνονται στα υπομνήματα αντικρούσεως και ανταπαντήσεως. Κατά πάγια νομολογία, η αιτιολογία της αποφάσεως πρέπει να υπάρχει στο ίδιο το σώμα της αποφάσεως. Η απόφαση δεν μπορεί να διασαφηνίζεται για πρώτη φορά και εκ των υστέρων ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις που δεν συντρέχουν εν προκειμένω (βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 26ης Νοεμβρίου 1981, 195/80, Michel κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1981, σ. 2861, και της 8ης Μαρτίου 1988, 64/86, 71/86 έως 73/86 και 78/86, Sergio κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 1399· βλ. την απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 1991, Τ-1/90, Pérez-Mínguez Casariego κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-143). Διαπιστώνεται επομένως ότι το τμήμα αυτό του διατακτικού δεν περιέχει αιτιολογία ικανή να αποτελέσει την απαραίτητη βάση του διατακτικού και πρέπει, κατά συνέπεια, να ακυρωθεί.

132 Όσον αφορά την επιβληθείσα στα κέντρα εκδοράς απαγόρευση να διοργανώνουν πωλήσεις ή κάθε άλλη μορφή αποστολής προς όφελος άλλων αγοραστών πλην αυτών της DPA, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι η μόνη αιτιολογία της αποφάσεως που θα μπορούσε να αποτελέσει βάση για το τμήμα αυτό του διατακτικού είναι αυτή που αφορά την προβαλλόμενη υποχρέωση διαθέσεως του συνόλου της παραγωγής δερμάτων που περιέχεται στη συμφωνία-τύπο για τον έλεγχο της εκδοράς και αναφέρεται στα προαναφερθέντα σημεία 10, στοιχείο ii, και 14, στοιχείο iv, της αποφάσεως. Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι ούτε το ίδιο το γράμμα της επίδικης διατάξεως ούτε ο τρόπος που λειτουργεί στην πράξη η προσφεύγουσα ένωση δεν επιβάλλουν τέτοια υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, όπως αναγνώρισε εξάλλου, έμμεσα αλλά αναγκαστικά, η Επιτροπή στα προαναφερθέντα επιχειρήματα που ανέπτυξε προς άμυνά της.

133 Όσον αφορά αυτό καθαυτό το γράμμα του προαναφερθέντος άρθρου 5 της συμφωνίας για τον έλεγχο της εκδοράς, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι το άρθρο αυτό δεν επιβάλλει, αυτό καθαυτό, καμία υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, είτε πρόκειται για υποχρέωση που επιβάλλει στους εκτροφείς να παραδίδουν το σύνολο των δερμάτων τους στα κέντρα εκδοράς, είτε για υποχρέωση που επιβάλλει στα κέντρα εκδοράς να παραδίδουν το σύνολο των δερμάτων που επεξεργάστηκαν στην προσφεύγουσα ένωση, για να πωλούνται μόνο στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η τελευταία.

134 Αυτή η γραμματική ανάλυση επιβεβαιώνεται από την έρευνα του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί στην πράξη η προσφεύγουσα ένωση. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα υποστήριξε, χωρίς η Επιτροπή να το αμφισβητήσει, ότι ένα κέντρο εκδοράς που μετέχει στη συμφωνία για τον έλεγχο της εκδοράς μπορεί να πραγματοποιεί την επεξεργασία των δερμάτων για οποιονδήποτε και ότι κάθε εκτροφέας μπορεί να παραδίδει τα ζώα του, αφού τα σκοτώσει, και έπειτα να λαμβάνει τα δέρματα από το κέντρο εκδοράς, κατόπιν επεξεργασίας, και να τα πωλεί είτε ιδιωτικώς σε εμπόρους γουναρικών είτε σε ανταγωνιστές της προσφεύγουσας για να πωληθούν στους πλειστηριασμούς που διοργανώνουν οι τελευταίοι (βλ. ανωτέρω σκέψη 127). Εξάλλου, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της προσφεύγουσας υποχρεώνει, βέβαια, τα μέλη της DPF να μην ενεργούν κατά τρόπο που ανταγωνίζεται άμεσα τις δραστηριότητες πωλήσεως της προσφεύγουσας, δεν προβλέπει όμως, το ίδιο, υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή έχει ουσιαστικά ως αποτέλεσμα να απαγορεύει στα μέλη του συνεταιρισμού τη συλλογή δερμάτων για άλλες πωλήσεις σε πλειστηριασμούς πλην αυτών που διοργανώνει η προσφεύγουσα (βλ. ανωτέρω σκέψη 73).

135 Τέλος, η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται από την επιχειρηματολογία της Επιτροπής, όπως αυτή εκτίθεται στα υπομνήματα αντικρούσεως και ανταπαντήσεως, καθόσον το καθού η προσφυγή όργανο περιορίστηκε να υποστηρίξει ότι η επίδικη διάταξη περιορίζει τον ανταγωνισμό και ενισχύει τις υφιστάμενες υποχρεώσεις παραδόσεως, χωρίς ουδόλως να ισχυρισθεί ότι το άρθρο 5 της συμφωνίας για τον έλεγχο της εκδοράς περιέχει, το ίδιο, οποιαδήποτε υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως.

136 Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι είναι εσφαλμένο το μοναδικό τμήμα της αιτιολογίας της αποφάσεως που θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για τη διαπίστωση της παραβάσεως που περιέχεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του διατακτικού, όσον αφορά την επιβαλλόμενη στο κέντρο εκδοράς απαγόρευση να διοργανώνει πωλήσεις ή οποιαδήποτε άλλη μορφή αποστολής προς όφελος άλλων αγοραστών πλην αυτών της DPA.

137 Από το σύνολο των προηγουμένων σκέψεων, και χωρίς να χρειάζεται να ερευνήσει το Πρωτοδικείο αν η επίδικη διάταξη περιορίζει τον ανταγωνισμό ή ενισχύει το αποτέλεσμα άλλων υποχρεώσεων αποκλειστικής διαθέσεως που περιέχονται σε άλλα σημεία του καταστατικού της προσφεύγουσας, εφόσον η άποψη αυτή δεν υποστηρίχθηκε από την Επιτροπή στην απόφαση αλλά διαλαμβάνεται, για πρώτη φορά, στα υπομνήματα που υπέβαλε στο Πρωτοδικείο, προκύπτει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της αποφάσεως πρέπει να ακυρωθεί. Εξάλλου, από το σύνολο επίσης των προηγουμένων σκέψεων προκύπτει ότι, με την απόφαση, η Επιτροπή δεν προσήψε στην προσφεύγουσα εναρμονισμένη πρακτική άλλη, πλην αυτής που συνδέεται με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF, επί της οποίας αποφάνθηκε το Πρωτοδικείο ανωτέρω, στη σκέψη 83. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο πρέπει, όπως ορθά υποστήριξε η προσφεύγουσα, να ακυρώσει το άρθρο 1, παράγραφος 1, στο μέτρο που αφορά εναρμονισμένες πρακτικές που συνιστούν παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

4.2. *Ως προς τον επηρεασμό των ενδοκοινοτικών συναλλαγών και τις αισθητές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό*

138 Στην απόφαση, η Επιτροπή θεώρησε ότι το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών επηρεάζεται, στο μέτρο που το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού της DPF και η υποχρέωση διαθέσεως του συνόλου της παραγωγής δερμάτων, από την οποία εξαρτάται η δυνατότητα λήψεως προκαταβολής για μικρής ηλικίας ζώα, συμμετοχής στο σύστημα έκτακτης βοήθειας και συμμετοχής στη hit list έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της προσβάσεως των ανταγωνιστών στην αγορά, δημιουργώντας στην πράξη μονοπώλιο όσον αφορά την προμήθεια και την

πώληση δερμάτων βιζόν και αλεπούς στη Δανία. Σύμφωνα με την απόφαση, αυτός ο περιορισμός ή η κατάργηση του ουσιαστικού ανταγωνισμού καταλήγει σε στεγανοποίηση της κοινής αγοράς, στο μέτρο που οι ανταγωνιστές της DPF δεν έχουν στην πράξη πρόσβαση στη δανική αγορά, και έχει αισθητές επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του τομέα των γουναρικών στη Δανία, που αντιπροσωπεύει περισσότερο από 27 % της παγκόσμιας παραγωγής βιζόν.

Επιχειρήματα των διαδίκων

139 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι επίδικες διατάξεις έχουν τόσο ελάχιστη επίδραση στον ανταγωνισμό και στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, ώστε επιτρέπεται, σύμφωνα με τον κανόνα « de minimis », να μη ληφθεί υπόψη η επίδραση αυτή. Κανένας εκτροφέας δεν έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει την προσφορά και, κατά συνέπεια, τις τιμές.

140 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στην απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Φεβρουαρίου 1986, 193/83, Windsurfing International κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 661), υποστηρίζει ότι οι επίδικες διατάξεις εμποδίζουν τα μέλη της ενώσεως να αποστέλλουν ένα τμήμα της παραγωγής τους προς πώληση σε άλλα κράτη μέλη. Επικαλούμενη την προαναφερθείσα απόφαση της 25ης Μαρτίου 1981, γνωστή ως απόφαση « για την πυτία », σκέψη 13, θεωρεί ότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού, που συνεπάγονται οι επίδικες διατάξεις, μπορεί να παρεμποδίζει τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων που διοργανώνουν πωλήσεις με πλειστηριασμούς. Δεν έχει σημασία αν με τις εν λόγω διατάξεις επιδιώκονται και άλλοι σκοποί. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η HBA επέτυχε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό όσον αφορά τα δέρματα που παρήχθησαν στις άλλες βόρειες χώρες, απ' ό,τι κατόρθωσε να πετύχει στη Δανία. Υπενθυμίζει επίσης ότι η δανική παραγωγή γουναρικών βιζόν αντιπροσωπεύει το 72 % της παραγωγής των κρατών μελών και ότι ο κύκλος εργασιών της προσφεύγουσας υπερβαίνει κατά πολύ τα 200 εκατομμύρια ECU.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

141 Για να εκτιμηθεί, υπό το πρίσμα της απαγορεύσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα που επιφέρουν, ενδεχομένως, οι επίδικες διατάξεις, τις οποίες το Πρωτοδικείο έκρινε ικανές να προκαλέσουν ένα τέτοιο αποτέλεσμα, πρέπει να εξεταστεί αν οι διατάξεις αυτές προκαλούν επαρκώς αισθητή νόθευση του ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού, δηλαδή πρέπει να εξακριβωθεί ιδίως αν οι επίδικες διατάξεις « βάσει συνόλου αντικειμενικών νομικών ή πραγματικών στοιχείων (επιτρέπουν) να θεωρηθεί σε επαρκή βαθμό πιθανότητας ότι (μπορούν) να (ασκήσουν) επιρροή, άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική, επί των

εμπορικών ρευμάτων μεταξύ κρατών μελών » (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, Société Technique Minière). Επομένως, πρέπει να ερευνηθεί αν οι επίδικες διατάξεις μπορούν, ιδίως, να στεγανοποιήσουν την κοινή αγορά, στο μέτρο που οι ανταγωνιστές της DPF δεν έχουν στην πράξη πρόσβαση στη δανική αγορά, και να δυσχεράνουν έτσι την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκεται με τη Συνθήκη.

142 Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, για να δοθεί απάντηση σ' αυτό το σκέλος του λόγου ακυρώσεως, πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα αριθμητικά στοιχεία, τα οποία προσκόμισε η ίδια η προσφεύγουσα ή τα οποία δεν αμφισβήτησε:

— πρώτον, η δανική παραγωγή γουναρικών βιζόν αντιπροσωπεύει περίπου το 72 % της συνολικής παραγωγής των κρατών μελών·

— δεύτερον, από τα 9 εκατομμύρια βιζόν και τις 240 000 αλεπούδες που παράγονται κατά μέσον όρον ετησίως στη Δανία, το 1985/1986 η DPA πώλησε αντιστοίχως 8 εκατομμύρια και 185 000 και, το 1986/1987, αντιστοίχως 8,3 εκατομμύρια και 190 000·

— τρίτον, το 98 % των γουναρικών βιζόν εξάγονται.

Οι εξαγωγές αυτές έχουν προορισμό τα άλλα κράτη μέλη, με αναλογία που κυμαίνεται, αναλόγως του έτους, μεταξύ 33 % και 46 %· τέλος, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τα μέλη της ανέρχονται σε 5 000 εκτροφείς, ενώ μόνο 50 έως 100 Δανοί εκτροφείς δεν συγκαταλέγονται μεταξύ των μελών της.

143 Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι από τα αριθμητικά αυτά στοιχεία προκύπτει ότι ένα πολύ σημαντικό τμήμα της κοινοτικής παραγωγής των εν λόγω δερμάτων διατίθεται στο εμπόριο υπό το καθεστώς των επιδίκων διατάξεων. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις αυτές, που το Πρωτοδικείο έκρινε ήδη ότι είναι δυνατό να συνιστούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, είναι ικανές να εκτρέψουν τα εμπορικά ρεύματα από τη φυσιολογική κατεύθυνσή τους και να επηρεάσουν έτσι το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Υπό τις συνθήκες αυτές, ορθά η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το καταστατικό και οι διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία της προσφεύγουσας, που το Πρωτοδικείο έκρινε ότι είναι δυνατό να συνιστούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, ασκούν αισθητές επιπτώσεις επί του ανταγωνισμού και των ενδοκοινοτικών συναλλαγών.

144 Κατά συνέπεια, το σκέλος του λόγου ακυρώσεως που στηρίζεται στην έλλειψη επαρκούς επηρεασμού του ανταγωνισμού και του ενδοκοινοτικού εμπορίου πρέπει να απορριφθεί.

4.3. *Ως προς την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης*

145 Με την απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν μπορεί να χορηγηθεί στο καταστατικό και τους κανόνες που κοινοποιήθηκαν εξαίρεση βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, διότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εξαιρέσεως. Όσον αφορά την προκαταβολή για μικρής ηλικίας ζώα, τους όρους συμμετοχής στη hit list και τη συμφωνία-τύπο για τον έλεγχο της εκδοράς, η απόφαση διαπιστώνει ότι οι διατάξεις αυτές, που δεν κοινοποιήθηκαν επίσημα, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και επομένως δεν μπορούν να τύχουν εξαιρέσεως βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3. Μια τέτοια εξαίρεση δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να χορηγηθεί, σύμφωνα με την απόφαση, στο μέτρο που οι διατάξεις αυτές περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά τον ίδιο τρόπο, όπως και οι διατάξεις που κοινοποιήθηκαν.

Επιχειρήματα των διαδίκων

146 Με το υπόμνημα απαντήσεώς της η προσφεύγουσα θεωρεί ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης και ότι η Επιτροπή έπρεπε, σε κάθε περίπτωση, να δεχθεί το αίτημα που υπέβαλε για εξαίρεση βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

147 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι στην απόφασή της εξέθεσε ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις εξαιρέσεως και ότι αυτό δεν αμφισβητήθηκε από την προσφεύγουσα με την προσφυγή της. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι απαράδεκτος αυτός ο λόγος ακυρώσεως, που προτάθηκε για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

148 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι αυτός ο λόγος ακυρώσεως προτάθηκε για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως. Δυνάμει του άρθρου 42, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου όπως ίσχυε τότε και εφαρμοζόταν στο Πρωτοδικείο δυνάμει του άρθρου 11, τρίτο εδάφιο, της αποφάσεως του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1988 περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η διατύπωση του οποίου επαναλαμβάνεται σε μεγάλο βαθμό στο άρθρο

48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, « κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά την έγγραφη διαδικασία ». Κατά συνέπεια, αυτό το σκέλος του λόγου ακυρώσεως είναι απαράδεκτο.

149 Από το σύνολο των προηγουμένων προκύπτει ότι η απόφαση πρέπει να ακυρωθεί στο ακόλουθο μέτρο:

— το άρθρο 1, παράγραφος 1, στο μέτρο που συνδέει με την αναφερόμενη στο στοιχείο α' διάταξη τις εναρμονισμένες πρακτικές που συνιστούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης·

— το άρθρο 1, παράγραφος 1, στο μέτρο που αναφέρεται σε εναρμονισμένες πρακτικές που συνιστούν παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης·

— το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ', που αφορά τη διαπίστωση ότι το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς συνιστά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης·

— το άρθρο 1, παράγραφος 2, στο μέτρο που επιβάλλει στην προσφεύγουσα την υποχρέωση, αφενός μεν, να παύσει τις προβαλλόμενες εναρμονισμένες πρακτικές, αφετέρου δε, να ακυρώσει το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς.

Επί των επικουρικών αιτημάτων, με τα οποία ζητείται η ακύρωση του προστίμου ή η μείωσή του

Επιχειρήματα των διαδίκων

150 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αν περιέπεσε σε νομική πλάνη, η πλάνη αυτή είναι συγγνωστή. Δεν είχε διανοηθεί ότι οι ενώσεις και οι δραστηριότητές τους στον τομέα που διέπεται από τους κανόνες της Συνθήκης περί ανταγωνισμού θα εκτιμώντο σε διαφορετική βάση από αυτή των κανόνων του δανικού δικαίου. Με επιστολή του Monopoltilsynet της 24ης Σεπτεμβρίου 1986, οι δανικές αρχές που είναι αρμόδιες για θέματα ανταγωνισμού ανέφεραν στην Επιτροπή ότι δεν βρήκαν νομική βάση ούτε για να επέμβουν όσον αφορά το καταστατικό της προσφεύγουσας, ούτε για να απαιτήσουν την εγγραφή της προσφεύγουσας στο μητρώο του Monopoltilsynet. Η προσφεύγουσα

υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι τροποποίησε το σύνολο των καταστατικών διατάξεων στις οποίες στηρίχθηκε η απόφαση της Επιτροπής, επιδεικνύοντας καλή θέληση.

151 Η προσφεύγουσα επισημαίνει, με το υπόμνημα απαντήσεώς της, ότι ως εταιρία συνεταιριστικής μορφής στήριξε τις εμπορικές της δραστηριότητες σε συνεταιριστικές αρχές που έχουν ως επακόλουθο, στις περισσότερες χώρες, μια γενική υποχρέωση διαθέσεως συνδεόμενη με την ιδιότητα του μέλους. Οι κανόνες της προσφεύγουσας ήταν λιγότερο περιοριστικοί και μπορούσε θεμιτώς να θεωρεί ότι δεν υπήρχε παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού. Στηρίχθηκε σε μια συνεταιριστική παράδοση που συναντάται σε όλα τα κράτη μέλη.

152 Η προσφεύγουσα, παραπέμποντας στην υπόθεση Frubo (απόφαση 74/433/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1974, JO L 237, σ. 16), στην υπόθεση για τα κουνουπίδια (απόφαση 78/66/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 2ας Δεκεμβρίου 1977, JO 1978, L 21, σ. 23), στην υπόθεση για την πυτία (απόφαση 80/234/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 1979, JO 1980, L 51, σ. 19) και στην υπόθεση για την ανθοκομία (απόφαση 88/491/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 1988, ΕΕ L 262, σ. 27), υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν επέβαλε πρόστιμο στους εν λόγω συνεταιρισμούς, ενώ ανέπτυσσαν δραστηριότητες που περιόριζαν τον ανταγωνισμό περισσότερο απ' ό,τι στην προκειμένη υπόθεση.

153 Η Επιτροπή αμφισβητεί ότι η προσφεύγουσα μπορούσε να περιπέσει σε συγγνωστή νομική πλάνη. Η εκτίμηση των δανικών αρχών αφορά αποκλειστικά το δανικό δίκαιο. Η προσφεύγουσα όφειλε να γνωρίζει ότι το σύνολο των επιδίκων διατάξεων, και ιδίως η υποχρέωση αποκλειστικής διαθέσεως στους πλειστηριασμούς της, ήταν ασυμβίβαστες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η προσφεύγουσα υπέβαλε, μόλις έλαβε την κοινοποίηση των αιτιάσεων, συγκεκριμένες προτάσεις τροποποιήσεως του καταστατικού της για να θέσει τέρμα στους προσβαλλόμενους περιορισμούς. Η Επιτροπή, αναφερόμενη στις αποφάσεις « Pioneer » (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825) και « Anseau-Navewa » (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, Anseau-Navewa κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369), υπενθυμίζει ότι πρέπει να μεριμνά για τον αποτρεπτικό χαρακτήρα των ενεργειών της και ότι πρέπει να λαμβάνει υπόψη μεγάλο αριθμό στοιχείων, ο χαρακτήρας και η σημασία των οποίων ποικίλλουν αναλόγως του τύπου και των ειδικών συνθηκών της παραβάσεως για την οποία πρόκειται. Η Επιτροπή, κατά τον καθορισμό του προστίμου στην προκειμένη υπόθεση, ενήργησε σύμφωνα με τους προσανατολισμούς αυτούς.

154 Στις υποθέσεις που ανέφερε η προσφεύγουσα, η Επιτροπή έκρινε ότι υφίστατο παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, και ότι δεν μπορούσε να χορηγηθεί απαλλαγή δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Εξάλλου, οι υποθέσεις αυτές, εκτός από την υπόθεση της πυτίας, αφορούσαν όλες προϊόντα υπαγόμενα στο παράρτημα ΙΙ, που αναφέρεται στο άρθρο 38 της Συνθήκης. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, επιπλέον, στην υπόθεση Meldoc (απόφαση 86/596/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 1986, ΕΕ L 348, σ. 50), που αφορούσε πέντε επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων τέσσερις συνεταιρισμούς του τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων, επέβαλε πρόστιμα υψηλότερα από αυτό που επέβαλε στην προσφεύγουσα.

155 Η Δανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο στην προσφεύγουσα, διότι τα μέλη της θεωρούν το εν λόγω καταστατικό ως φυσιολογικό στοιχείο της ιδιάζουσας δομής του συνεταιρισμού, και όχι ως μέσο περιορισμού του ανταγωνισμού. Υποστηρίζει ότι δεν υπήρξε, εν προκειμένω, σοβαρή ή εκ προθέσεως παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης και ότι αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντικό στοιχείο.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

156 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, πρώτον, ότι, όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας που στηρίζεται στο γεγονός ότι η συγγνωστή πλάνη της ενισχύθηκε από τις αντιδράσεις των δανικών αρχών που είναι αρμόδιες σε θέματα μονοπωλίου, πρέπει να επισημανθεί ότι η επιστολή του Monopoltilsynet της 24ης Σεπτεμβρίου 1986 αφορά μόνο την εγγραφή της προσφεύγουσας στο μητρώο του Monopoltilsynet και, εξάλλου, όσον αφορά τις διατάξεις στις οποίες αναφέρεται η απόφαση, αφορά μόνο το καταστατικό της προσφεύγουσας. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης, σε συνδυασμό με το άρθρο 5 της Συνθήκης, υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να μη λαμβάνουν αποφάσεις ικανές να εξουδετερώσουν την πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων του ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, και σε κάθε περίπτωση, μια επιστολή των εθνικών αρχών, εν προκειμένω της Δανίας, που αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, δεν μπορεί, με κανέναν τρόπο, να δεσμεύει την Επιτροπή όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 15 του κανονισμού 17 (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 1985, 298/83, CICCE κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 1105, σκέψη 27).

157 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, τρίτον, ότι πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., τελευταία, την απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1990, C-279/87, Tipp-Ex κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-261), για να θεωρηθεί μια παράβαση ως

οφειλόμενη σε εσκεμμένη ενέργεια, δεν απαιτείται να είχε η επιχείρηση επίγνωση του ότι παραβαίνει την απαγόρευση του άρθρου 85 της Συνθήκης· αρκεί ότι η επιχείρηση αυτή δεν ήταν δυνατό να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά της είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.

158 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι αυτό συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, των διαφόρων διατάξεων που υποχρεώνουν τους εκτροφείς να παραδίδουν το σύνολο της παραγωγής δερμάτων τους με σκοπό την πώληση των δερμάτων αυτών στους πλειστηριασμούς που διοργανώνει η προσφεύγουσα και, αφετέρου, της φύσεως της υποχρεώσεως μη ανταγωνισμού που επιβάλλει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του καταστατικού καθώς και του σωρευτικού αποτελέσματος των διατάξεων αυτών.

159 Το Πρωτοδικείο θεωρεί επίσης ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής, στις οποίες αναφέρθηκε η προσφεύγουσα, δεν ήταν ικανές να δημιουργήσουν στην προσφεύγουσα θεμιτή προσδοκία και, ιδίως, να της δημιουργήσουν την εντύπωση ότι η εταιρία συνεταιριστικής μορφής εκφεύγει, καταρχήν, του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης. Αντιθέτως, από τις αποφάσεις αυτές προκύπτει ότι η Επιτροπή από καιρό θεωρεί ότι ορισμένες διατάξεις του καταστατικού των εταιριών συνεταιριστικής μορφής μπορούν να είναι αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ούτε το επιχείρημα της προσφεύγουσας που στηρίζεται στο γεγονός ότι η Επιτροπή ουδέποτε επέβαλε πρόστιμο σε επιχείρηση συνεταιριστικής μορφής. Ορθά η Επιτροπή αναφέρθηκε στην προαναφερθείσα απόφασή της στην υπόθεση Meldoc. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη, ως ελαφρυντικό στοιχείο, το γεγονός ότι η περιουσία της προσφεύγουσας βρίσκεται στα χέρια των παραγωγών που είναι μέλη της και ως εκ τούτου οι τελευταίοι εξαρτώνται άμεσα, όσον αφορά το εισόδημά τους, από τα αποτελέσματα χρήσεως του συνεταιρισμού.

160 Όσον αφορά το επιχείρημα που στηρίζεται στην καλή θέληση της προσφεύγουσας, απόδειξη της οποίας αποτελεί το γεγονός ότι τροποποίησε τις επίδικες διατάξεις, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι από την εξέταση της παραγράφου 14 της αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε ήδη υπόψη, ως ελαφρυντικό στοιχείο, το γεγονός ότι η προσφεύγουσα υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις για να θέσει τέρμα στους προσαπτόμενους περιορισμούς. Πρέπει να προστεθεί ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ορίζει ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της, η δε Επιτροπή μπορεί να επιβάλει πρόστιμο ακόμη και αν, όπως εν προκειμένω, η εν λόγω επιχείρηση τροποποιήσει τις αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης διατάξεις, διότι η τροποποίηση αυτή παράγει αποτελέσματα μόνο για το μέλλον.

161 Εντούτοις, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να ακυρώσει μερικώς το διατακτικό της αποφάσεως, υπό τους όρους που διευκρινίστηκαν ανωτέρω στη σκέψη 149. Υπό τις συνθήκες της παρούσας υποθέσεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι μια ορθή εκτίμηση των αποτελεσμάτων των ακυρώσεων αυτών συνίσταται στη μείωση του επιβληθέντος προστίμου κατά 40 % και ότι, κατά συνέπεια, ένα πρόστιμο ανερχόμενο σε 300 000 ECU είναι το ενδεδειγμένο για τη σοβαρότητα της παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού που διαπιστώθηκε και για τη διάρκεια της παραβάσεως αυτής.

162 Από το σύνολο των προηγουμένων σκέψεων προκύπτει ότι η απόφαση πρέπει να ακυρωθεί εντός των ορίων που διευκρινίστηκαν ανωτέρω στη σκέψη 149, ότι το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο πρέπει να μειωθεί από 500 000 σε 300 000 ECU και ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά της αιτήματα.

Επί των δικαστικών εξόδων

163 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Δεδομένου ότι, εν προκειμένω, κάθε διάδικος ηττήθηκε μερικώς, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η ορθή εκτίμηση των συνθηκών της παρούσας υποθέσεως επιβάλλει να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος θα φέρει τα δικαστικά του έξοδα. Εξάλλου, οι παρεμβαίνοντες προς υποστήριξη των αιτημάτων της προσφεύγουσας θα φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα, σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως της Επιτροπής, της 28ης Οκτωβρίου 1988 (IV/B-2/31.424 — Hudson's Bay — Dansk Pelsdyravlerforening, ΕΕ L 316, σ. 43), στο μέτρο που αφορά εναρμονισμένες πρακτικές που συνιστούν παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

2) Ακυρώνει το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της εν λόγω αποφάσεως.

3) Ακυρώνει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω αποφάσεως, στο μέτρο που με αυτό επιβάλλεται στην προσφεύγουσα η υποχρέωση, αφενός μεν, να παύσει τις προβαλλόμενες εναρμονισμένες πρακτικές, αφετέρου δε, να απαλείψει το άρθρο 5 της συμφωνίας-τύπου για τον έλεγχο της εκδοράς.

4) Το ύψος του προστίμου που επιβάλλεται στην προσφεύγουσα, με το άρθρο 2 της εν λόγω αποφάσεως, ορίζεται σε 300 000 ECU.

5) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

6) Οι διάδικοι, συμπεριλαμβανομένων των παρεμβαινόντων, φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Cruz Vilaça Saggio

Γεραρής Briët Biancarelli

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 2 Ιουλίου 1992.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

J. L. Cruz Vilaça